

משרד החינוך
האגף לתרבות תורנית

מדי חודש בחודשו

עורך: אריה וינברגר

גיליון 175 - אלול התשס"ז - תשרי התשס"ח

עריכה: הרב אריה וינברגר

ייעוץ: חנה תובל מרמלשטיין

עיצוב עטיפה, סדר וגרפיקה: סטודיו "שושנה שחר"

הוצאה לאור: מחלקת הפירסומים, משרד החינוך

כתובת למכתבים: הרב אריה וינברגר, האגף לתרבות תורנית, משרד החינוך

רח' כנפי נשרים 22, ירושלים 95464

אתר האינטרנט של האגף לתרבות תורנית: www.education.gov.il/toranit

© כל הזכויות שמורות

נא לשמור על קדושת הגיליון

ירושלים, תשרי, התשס"ח

תוכן העניינים

5	תאריכים ומאורעות בחודשי אלול-תשרי
15	בדרך האתרים - מס' 18 - ד"ר עמנואל בן נאה
18	חומר עיוני למדריכה
	חג הסוכות - זמן שמחתנו - ד"ר אברהם גוטליב
	הביטחון בשמיטה - מצמיח ישועות יש מאיין - שמעון בן יוסף
21	דינים - מדיני הימים הנוראים
	א. מדיני הימים הנוראים
	ב. מדיני חג הסוכות
	ג. מדיני שמיני עצרת
24	לוח המודעות מס' 157 - תשבץ אלול-תשרי - שילה הרשושנים
25	פסיפס קהילות ישראל - יהודי יוון - חלק א' - שמחה סיאני
29	פעולות
29	א. חגי תשרי
36	ב. שנת השמיטה
44	ג. אקטואליה ביהדות
47	ד. פרשיות החודש
49	תפזורת למונחי שנת השמיטה - עוזי קייש
50	מלאכות יד - מלכה אהרונסון
58	חומר עזר
62	פתרונות לתשבץ אלול-תשרי
62	פתרונות לחידון ענייני דיומא
63	פתרונות לתפזורת מונחי שנת השמיטה

תאריכים ומאורעות בחודשי אלול-תשרי

(אירועים ואתרים)

חודש אלול

הקדמה

חודש אלול הוא החודש השישי למניין החודשים מניסן והחודש האחרון בשנה, למניין החודשים מתשרי. זהו חודש בו נהוגים מנהגי תשובה ונוהגים לומר בו סליחות. בני עדות המזרח מתחילים ממחרת ראש חודש אלול ועד ערב ראש השנה, ועדות אשכנז מתחילות לומר סליחות בשבוע שלפני ראש השנה.

מזל החודש: בתולה

במסורת היהודית הקובעת את חודש אלול כחודש של התעוררות ראו במזל בתולה מעין קריאה לישראל המשולה לבתולת בת ציון - להתעורר לתשובה, שנאמר "שובי בתולת ישראל".

אירועים

ט באלול ה'כ"ט (1267) - חידוש היישוב היהודי בעיר העתיקה בירושלים בידי הרמב"ן.

כשהרמב"ן הגיע לאחר נדודים רבים לארץ-ישראל, מצא אותה חרבה ועזובה. עדיין התנהלו בה קרבות: מלכי מצרים ניסו לגרש מן הארץ את אחרוני הצלבנים, שישבו בעיקר בעכו ובסביבתה. הרמב"ן מתאר במכתבו את השממה שמצא בירושלים, שהייתה חרבה יותר מכל ערי הארץ האחרות לאחר שעברו

בה המונגולים, בסך הכול גרו בה כאלפיים תושבים! ה"קהילה" היהודית מנתה שני חברים - שני אחים צָבָעִים. בשבתות היו מצליחים בקושי רב לארגן מניין מבני ביתם ומאורחים שונים שנודמנו לעיר. על יסוד דל זה הקים הרמב"ן את קהילתו. ראשית הלך עם שני האחים לחפש מקום מתאים לבית כנסת. רוב העיר הייתה עזובה ובתיה היו הפקר. בין החורבות מצאו בית הרוס ובו עמודי שיש וכיפה קטנה. בבניין זה הקימו את בית תפילתם, לאחר שדאגו לשיפוצו. אחר כך שלחו שליחים לשכם להחזיר משם את ספרי התורה. מעתה היה שוב בית כנסת

בירושלים, וכל עולי הרגל שבאו לעיר לבקר במקומותיה הקדושים - הכותל המערבי וקברות הצדיקים שבהר הזיתים - באו להתפלל בבית הכנסת של הרמב"ן. מאותו זמן שוב התחילה קהילת ירושלים לגדול, ומאז ועד היום לא נפסק היישוב היהודי בעיר. כשלוש שנים ישב הרמב"ן בארץ, הרביץ תורה והירבה לעשות למען הגדלת יישובה. הוא נפטר בעכו. יהודי עכו קברו את מתייהם בכפר יסיף. יש המציינים את קברו שם. בית הכנסת המקורי של הרמב"ן, היה, כנראה, בהר ציון. בראשית המאה ה-15, בעיקבות סכסוך בין נוצרים ליהודים בדבר הבעלות על קבר דוד, גורשו היהודים והקימו את הרובע היהודי, ולשם נדד גם בית הכנסת, למיבנהו הנוכחי.

נג באלול תשס"א (11.9.01) - שש שנים לפיגועי 11 בספטמבר. בבוקר 11 בספטמבר 2001 התבצעה מיתקפת הטרור הגדולה בהיסטוריה, המכונה פיגועי 11 בספטמבר: תשעה עשר טרוריסטים, אנשי אירגון אל קעידה, חטפו ארבעה מטוסי נוסעים. שניים מהם התרסקו אל תוך מגדלי התאומים במרכז הסחר העולמי בניו יורק ומוטטו אותם. מטוס נוסף התרסק לתוך הפנטגון, מרכז משרד ההגנה האמריקני, בסמוך לושינגטון, והחריב אחד מאגפיו. מטוס רביעי התרסק באזור חקלאי בפנסילבניה, בדרך להתרסקותו בבית הלבן, אחר שנוסעיו ניסו להתגבר על חוטפיהם. בהתקפות הטרור ניספו כ-3,000 בני אדם. הפיגועים היכו בהלם את העולם המערבי.

העולם החופשי התעורר בעיקבות פגיעה חמורה זו בערכיו הדמוקרטיים. ארצות הברית הנפגעת העיקרית יצאה למלחמה נגד אל-קעידה ותומכיהם. היא פלשה לאפגניסטאן, הורידה את שלטון הטאליבאן שנתן חסות לאירגון אל-קעידה, וכן כבשה את עיראק והפילה את משטרו של סדאם חוסיין.

כוחות הקואליציה הצליחו ללכוד את סאדאם חוסיין, העמידוהו למשפט והוציאו אותו ואת עוזריו להורג. עד כה כוחות הקואליציה עזרו לעיראקים בהקמת משטר חוקתי חדש, משמשים בתפקידי שיטור ומנסים בעזרת האו"ם לייצב את המדינה. אולם איראן, סוריה ומדינות ערביות אחרות מנסות לטרפד את כל ההישגים של הקואליציה.

כיום דעת הקהל בארצות הברית נוטה להוציא את הכוחות מעיראק.

ביולי 2004 התקיים טקס הנחת אבן פינה באתר מגדלי התאומים לבניין חדש שייבנה על הריסותיהם. על האבן נחקק "נושאים ברוח החירות".

מגדל החירות או מרכז הסחר העולמי צפוי להיות הבניין הגבוה ביותר בארה"ב - 1776 רגל (=541.3 מ'), שהיא שנת העצמאות של ארה"ב.

בראש המגדל תוצב אנטנה ענקית, כשאלומות אור תוקרן ממנה לזכר הניספים בפיגועים ולסמל של חופש וחירות הנצחיים.

המגדל ישתלב בנוף פסל החירות הניצב בנמל ניו-יורק. כל המגיע בספינת נוסעים אל העיר, ידע כי לארץ חירות הוא בא. מועד חנוכת הפרויקט צפוי להיות בשנת 2012.

חודש תשרי

תשרי - ראשון לחודשי השנה ; במקרא - החודש השביעי (למניין החודשים מניסן).

אירועים

א-ב תשרי - ראש השנה.

ראש השנה הוא החג היחיד שחל בראש חודש (א תשרי) ונמשך יומיים רצופים, אך שני ימים אלה נחשבים למעשה ליום אחד ארוך - בארמית "יומא אריכתא".

ראש השנה נחשב ליום הדין הכללי לכל העולם שבו הקב"ה דן ושופט את כל באי עולם ומכאן חשיבותו.

עשרת הימים - מראש השנה עד יום הכיפורים - נקראים עשרת ימי תשובה. יש המכנים את התקופה - בין כסה לעשור, על פי הפסוק "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו" (תהלים פא: ד).

ג תשרי - צום גדליה (בתש"ח - ד תשרי - הצום נדחה בגלל שבת).

לאחר חורבן בית ראשון הוגלו בני ישראל לבבל, ובארץ-ישראל נשארו מעט אנשים שהיוו את דלת העם - איכרים ויוגבים. על האנשים האלה הפקיד מלך בבל את גדליהו בן אחיקם. גדליהו ריכז את כל היושבים בציון וניסה לשקם את החיים בארץ-ישראל ובתוך כך לעורר את התקווה לחידוש המלוכה בארץ.

מעמדו הרם של גדליהו בעיני מלך בבל, ובקרב היהודים היו לצנינים בקרב מלך עמון שעינו הייתה צרה בשארית יהודה, הוא שלח את ישמעאל בן נתניה מזרע המלוכה ביהודה לרצוח את גדליהו. בעיקבות הרצח, היהודים בארץ חששו מנקמת מלך בבל וברחו למצרים, וכך נתפזרה שארית הפליטה והארץ נותרה שוממה (ליתר פרטים, ראה ספר מלכים ב: כה, כו-כח).

י תשרי - יום הכיפורים.

יום הכיפורים הוא יום מיוחד שיש לו שתי פנים. מצד אחד - זהו יום של חרדה ופחד מגזר הדין ומצד שני - זהו יום של תקווה והבטחה לסליחה ולמחילה. יום הכיפורים אינו מכפר על עבירות שבין אדם לחברו ללא בקשת סליחה ופיוס. על פי המסורת היהודית אנו מתעלמים ביום זה מכול הצרכים הגופניים - אכילה, שתייה, רחיצה וגם מפעולות רגילות אחרות ומקדישים את כל שעות היום לתפילה בבית הכנסת ולחשבון הנפש.

יג תשרי תשל"ד (1973) - מלחמת יום הכיפורים.

המלחמה שפרצה ביום הכיפורים תשל"ד הייתה אחת הקשות שידעה מדינת ישראל מעודה.

כוחות גדולים של צבאות מצרים וסוריה פרצו את קווי ההגנה הישראליים בתעלת סואץ וברמת הגולן. במשך מספר ימים היו לכוחות האויב הישגים, אך עד מהרה התהפך הגלגל: הסורים נהדפו מכל רמת הגולן וכוחות צה"ל כבשו מובלעת בתחום סוריה; ואילו בחזית הדרום - על אף האחיזה המצרית ברוב קו המוצבים הישראליים - הצליחו כוחות צה"ל לחצות את התעלה, לכבוש במצרים שטח גדול ממערב לתעלה ולכתר ארמייה מצרית שלימה ממזרח לה.

ההישגים הישראליים, גדולים כשלעצמם, הושמו בצל בשל ההפתעה שבהתקפה המצרית-סורית, אי המוכנות בתחומים רבים ומספר הנפגעים הגדול: יותר מ-2,500 הרוגים, 7,500 פצועים ו-300 שבויים. אחרי המלחמה, ובעיקר לנוכח מסקנות (ועדת חקירה בראשות השופט אגרנט), חלו שינויים גדולים בצמרת הצבאית והמדינית.

(על פי "50 על 50", מאתיים אירועים וציוני דרך תש"ח-תשנ"ו, מרדכי נאור)

יג תשרי תשמ"ז (1986) - הנווט רון ארד נפל בשבי אירגון אמל.

נווט חיל האוויר, רון ארד, יצא לגיחת הפצצה של יעדי מחבלים באזור צידון שבדרום לבנון. בדרכו נפגע מטוס הפאנטום בו טס, ושני אנשי הצוות נטשו את המטוס. הטייס חולץ מאזור ההתרסקות, ואילו הנווט, רס"ן רון ארד, נפל בשבי אירגון אמל השיעי.

בשנתיים הראשונות הועברו מכתבים ממנו לידי ישראל, אך לאחר מכן נותק הקשר איתו לגמרי, ומאז 1987 נעלמו עיקבותיו.

כחלק מהמאמצים לשיחרורו ולקבלת מידע על גורלו, נחטפו השייח' עובייד ומוסטפה דיראני, שהעביר את רון ארד לידי החיזבאללה. למרות זאת, מחקירתם לא עלה מידע חדש בדבר מיקומו של רון ארד. במערכת הביטחון סבורים כי הוא הועבר לידי האיראנים.

בעיקבות שיחרורם של השייח' עובייד ומוסטפה דיראני בעיסקת חילופי גופות החיילים בני אברהם, עדי אביטן עומר סוואד והחטוף אלחנן טננבאום, יצאו משפחתו וחבריו של רון ארד למחאה ציבורית בניסיון למנוע את שיחרורם על ידי הגשת בג"צ, אך ללא הועיל.

במהלך שביו הועלה רון ארד לדרגת סא"ל. תאריך החטיפה מצוין כל שנה בכל הארץ בהפרכת בלון כחול.

בחודש דצמבר 2004 הודיע ראש הממשלה, אריאל שרון, כי ישראל תעמיד פרס כספי של 10 מיליון שקל למי שיתן מידע מהימן על שעלה בגורלו של רון ארד. הצעת הפרס הייתה שלב ראשון בעיסקת השבויים שעמדה לדיון בין ישראל לבין החיזבאללה. השלב השני תוכנן לכלול שיחרור אסירים לבנוניים מישראל, ובתוכם האסירים סאמיר קונטאר ויחיא סכאף, בתמורה לקבלת מידע חדש לגבי רון ארד. שלב זה נכשל.

בספטמבר 2006 שידרה רשת הטלוויזיה הלבנונית LBC סרט המכונה "החטיפה", המתעד את רגעי חטיפת החיילים בני אברהם, עומר סוועאד ועדי אביטן, וקטעים בהם מצולם רון ארד מדבר מהשבי, כנראה משנת 1989. בסרט נצפה ארד מעשן, ועונה על שאלות קצרות של אחד משוביו (זה אות החיים הראשון שקיבלה ישראל בעשרים השנים האחרונות מלבד מכתב ותמונה מהתקופה הראשונה לחטיפתו). ארד ציין את שמות הוריו, ולאחר מכן הצהיר באנגלית: "אני חייל בצבא הישראלי". רון ארד סיפר בסרט היכן למד, ומה עשה בחיל האוויר הישראלי.

מדי שנה, מתקיימת בהוד השרון צעדה שבה משתתפים אלפי אנשים. באותו היום מתקיים יריד גדול בפארק ארבע העונות, שם גם נמצאת נקודת הזינוק של הצעדה. הצעדה כוללת שלושה מסלולים: מסלול בן 2 ק"מ המיועד לנכים, מסלול שאורכו 4 ק"מ המיועד לילדים וצעירים, ומסלול ארוך שאורכו 8 ק"מ.

הפזמונאי אהוד מנור ז"ל כתב את השיר "לא מפקירים חבר". את הלחן הלחין חנן יובל ובפזמון השיר, מציינים את שמו: "אנחנו, רון, לא מפקירים חבר".

שיר נוסף, מפורסם יותר, שנכתב בידי אהוד מנור ז"ל, הולחן ובוצע על ידי בועז שרעבי "כשתבוא". השיר מתאר את שובו של רון ארד הביתה. גם בשיר זה מופיע שמו בפזמון השיר: "ווא נשיר ברון, נשיר ברון".

הכרזה "רון ארד - לחופש נולד" הופצה במאות אלפי עותקים ונתלתה על רבבות בתים בישראל.

טו תשרי - כא תשרי - חג הסוכות.

אחד משלושת הרגלים שהתורה מצווה לחגוג - הוא חג הסוכות (שני האחרים הם פסח ושבועות), על פי הפסוק "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלהיך במקום אשר יבחר (בבית המקדש) בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות" (דברים טז, טז). מצווה זו של עלייה לרגל לירושלים הייתה קשורה לבית המקדש ולטקסים שנערכו בו. המנהג לעלות לרגל היה נפוץ בתקופות בית המקדש הראשון ובית המקדש השני ובמיוחד בחג הסוכות - חג האסיף עם סיום העבודות החקלאיות.

האדם שהיה שרוי מאז תחילת חודש אלול בחרדה של ימי הדין סמוך ובטוח כי תפילותיו נתקבלו והוא ניגש מיד במוצאי יום הכיפורים לעסוק במצוות בניית הסוכה. החג מזכיר לו את חסדי ה' לבני ישראל בנדודיו במדבר בדרך מן השיעבוד במצרים לחירות לאומית ורוחנית.

כב תשרי - שמיני עצרת ושמחת תורה.

שמיני עצרת הוא חג בפני עצמו. השם עצרת מבטא את אהבתו של הקב"ה לעמו לאחר שעם ישראל שוהה בירושלים - במסגרת העלייה לרגל - שבעה ימים, אומר להם הקב"ה: בני, עצרו עמי עוד יום אחד כי קשה עלי פרידתכם.

בתקופת התלמוד נודע חג זה בשם יום טוב אחרון (מגילה לא, ע"א). השם שמחת תורה מופיע לראשונה בספר "חילוקים שבין אנשי מזרח ובני ארץ-ישראל" (שנתחבר כנראה במחצית השנייה של המאה השביעית). חג זה קשור במנהג של בני בבל לסיים את קריאת התורה בציבור כל שנה (בארץ ישראל סיימו את הקריאה במשך שלוש שנים וחצי). בסוף תקופת הגאונים אנו מוצאים לחג זה את השמות הללו: "יום הספר" ו"יום הסיום".

על פי "חגי ישראל בראי הלשון העברית", מאת שלמה הרמתי, בהוצאת הרשות המשותפת לחינוך יהודי ציוני

ל תשרי תשס"ב (2001) - יום הירצחו של רחבעם זאבי הי"ד.

רחבעם זאבי הי"ד היה אוהב ארץ-ישראל גדול. ארץ-ישראל על כל שטחיה ומרחביה.

למרות שדמותו הייתה שנויה במחלוקת, רחבעם זאבי היה אהוב ונערץ על ידי רבים בשל מסירותו לארץ-ישראל ועם ישראל, בשל הגינותו ויושרו ובשל נאמנותו לחבריו. כמו כן היו דאגתו ופעילותו למען השבויים והנעדרים. על שמו נקרא כביש בבקעה "דרך גנדי". ביולי 2005 קיבלה הכנסת את החוק להנצחת זכרו של רחבעם זאבי ז"ל. על פי החוק תקום עמותה להנצחת מורשתו.

לפרטים נוספים על רחבעם זאבי ז"ל באתר www.gandi.org.il

בנגב, בין היישובים שדה בוקר וירוחם, סמוך לסכר הרועה הוקם מרחב עם, יישוב קהילתי דתי השייך למועצה אזורית רמת נגב. היישוב הוקם בשנת תשס"ב מתוך רצון לקיים את מצוות הארץ על ידי יישוב הנגב, אחת משאיפותיו של רחבעם זאבי.

אתרים

תשרי תשס"ז (2006) - חול המועד סוכות - שביל חדש לזכר אורד וינגייט.

שביל הליכה זה נחנך על ידי רשות הטבע והגנים לזכרו של ה"ידיד" - צ'ארלס אורד וינגייט, שהקים את פלוגות הלילה בתקופת המנדט הבריטי.

אורד וינגייט (1903-1944) היה קצין בצבא הבריטי והתמחה בלוחמת גרילה.

הוא היה תומך נלהב של הציונות ומאמין גדול בזכות היהודים להקים להם בית לאומי בארץ-ישראל.

הוא חבר למנהיגי היישוב היהודי ובעקבות פריצת המרד הערבי הגדול (1936-1939) יזם את הקמתן של פלוגות הלילה - יחידות מובחרות שהורכבו מלוחמי ההגנה והצבא הבריטי, שאותן הכשיר ופיקד עליהן בעצמו.

פלוגות הלילה ביצעו שורה ארוכה של מבצעים, בהם פעולות תגמול בכפרים ערביים, פשיטות על בסיסי כנופיות ועוד. הן הגנו על צינור הנפט עיראק-חיפה מפני כנופיות ערבים שניסו לחבל בו. בזכות אחדתו המופגנת ליישוב היהודי זכה לכינוי "הידיד". השלטון הבריטי שהסתייג ממרצות מתמיכתו של וינגייט במפעל הציוני, דאג להחזרתו לבריטניה.

בתקופת מלחמת העולם השנייה שירת וינגייט בסודאן, הודו ובורמה ושם נהרג בתאונת מטוס.

בשנת 1963 בחרו אנשי היישוב להנציח את וינגייט ופלוגות הלילה על ידי הקדשת שני מעיינות באזור לייכורו, האחד "עין פלוגות האש" והשני "עין הידיד". מעיין זה נמצא בתחום הן הלאומי כוכב הירדן.

לאחרונה, השלימה רשות הטבע והגנים, בסיוע תלמידים ומתנדבים את פריצתו של שביל נוף חדש מכוכב הירדן לעין הידיד.

כא תשרי תרס"ח (1907) - נולד האירגון "בר גיורא".

רקע היסטורי

בכא תשרי תרס"ח (1907) נוסד ביפו אירגון שמירה יהודי חשאי בשם "בר-גיורא", במטרה ליטול על עצמו את השמירה על יהודים ורכושם במושבות, שמירה שהייתה עדיין בידיים ערביות, בעיקר צירקסיות. בתקופת העלייה הראשונה, עקב התגברות ההתקפות הערביות על המושבות היהודיות בשל ההתעוררות הלאומית אצל הערבים, בני העלייה השנייה האמינו שיש צורך בהעברת השמירה על היישובים היהודים לידיים יהודיות.

האירגון נקרא על שם שמעון בר-גיורא, הלוחם הגדול, מגינה של ירושלים בתקופת המרד הגדול נגד הרומאים.

תחילת פעילותו של אירגון זה הייתה בחוות סגירה (אילניה), שם לקחו על עצמם אנשי האירגון את תפקידי השמירה והעבודה, בעיקר במושבות הגליל. בפסח 1909 התכנסו השומרים בכפר תבור לוועידתם הראשונה וייסדו את "השומר", שמטרתו הייתה לכבוש את השמירה וההגנה בכל היישובים היהודיים בארץ. בין המייסדים היו ישראל שוחט, מניה שוחט, ישראל גלעדי, יצחק בן-צבי ואחרים. רעיון השמירה היה קשור קשר הדוק לרעיון העבודה וההתיישבות, ועל כן לקחו חברי השומר חלק במפעלים רבים של עלייה על הקרקע ובמפעלים ציוניים אחרים. באירגון השומר הייתה נהוגה משמעת פנימית קפדנית. בראשו עמד ועד נבחר, וחבריו טיפחו הווי מיוחד וגינונים חיצוניים שהושפעו לא מעט מן הסביבה הערבית. אורח חייהם, מסירות נפשם ואומץ ליבם עוררו כבוד בקרב הערבים.

חברי השומר השתתפו בעלייה לאדמות אום ג'וני - לימים קבוצת דגניה, למרחביה ולכרכור. הם הקימו את תל עדשים ואת כפר גלעדי ונטלו חלק גם בייסוד תל חי. הייתה להם יד גם בייסוד קבוצות רועים, בכיבוש העבודה החקלאית ובפיתוח רעיון ההתיישבות השיתופית. לאחר מלחמת העולם הראשונה התגייסו אחדים מן החברים לגדוד העברי הארצישראלי. רוב חברי השומר הצטרפו לגדוד העבודה, ועם הקמת אירגון ה"הגנה" הצטרפו אליו - ואירגון השומר חדל להתקיים באופן עצמאי. מורשת השומר והנחלה לאחר מכן ליחידות הפלמ"ח ולצה"ל.

מוזיאון בית השומר

מוזיאון "בית השומר" הוקם ב-1968 בקיבוץ כפר גלעדי (לשעבר בר-ג'ורא) כדי להציג את תולדותיהם של אירגוני "בר-ג'ורא" ו"השומר", ואת תפקידיהם בהתיישבות, בגיוס נשק ובהגנת היישוב. הוא מתמקד בשני נושאים: התפתחות כוח המגן בארץ ישראל, וההתיישבות בגליל ובאצבע הגליל.

המוזיאון הוקם על ידי אחרוני אנשי השומר, ובראשם מאיר ספקטור, רחל ינאית בן-צבי ונחום הורביץ. הבניין תוכנן כעין מגדל שמירה הצופה לעבר כל אצבע הגליל ולחצר תל חי. מבחר עשיר של פריטים ממחיש את חיי השומר ואת התקופה: תעודות, תצלומים, דיורמה אור קולית, ערכת שקופיות, מבחר כלי נשק, דגלים, ותלבושת מלאה של חבר השומר. באגף נפרד מוצג אוסף פסלים של בתיה לישנסקי. סביב פסלי ראשוני האומה נערכת פעילות "ראשונים בראי ההיסטוריה והאומנות". במוזיאון נמצא ארכיון השומר וחדר עיון.

במוזיאון נערכות פעילויות חווייתיות ללימוד מורשת השומר והעלייה השנייה. הפעילויות מותאמות לילדים ונוער, מלוות

בדפי עבודה, חידונים, כתב מורס, המחזה ועוד. במקום תצפית על אצבע הגליל, הרמון, רמת הגולן וחצר תל-חי.

מוקדן חזיון אור-קולי של כ-15 דקות וכן קיימת אודיורמה על קרב תל חי. בתיאום מראש ניתן לצאת לסיוור חוץ מוזיאליים; לסליקים, לחצר הראשונים בכפר גלעדי, לקברות השומר ולאתר האריה השואג. קיימת גלריה לתערוכות מתחלפות בנושאים הקשורים לתוכנית המוזיאון. (בימים אלה מתבצעים שיפוצים במוזיאון).

אתר הסליקים

מרכיב הביטחון בתפיסת עולמם של אנשי השומר - התיישבות, ביטחון, עבודה - מומחש באתר הסליקים שנבנו בחצר היישוב.

סליק השומר - נחצב ב-1922 והיה מחסן נשק פעיל עד 1930.

סליק ה"הגנה": נחצב בסוף שנות ה-30 ושימש מקור הנשק להגנת הגליל ולקרב על נבי יושע. סליק זה נשתמר, כפי שנבנה, עד עצם היום הזה.

הביקור באתר הסליקים כולל הדרכה וסיפור ההתיישבות השיתופית באצבע הגליל, סיור בחצר

הראשונה וסרט וידיאו המספר את סיפור סליק ה"הגנה". משר הביקור באתר שעה עד שעה וחצי.

המוזיאון שייך ליחידת המוזיאונים של משרד הביטחון.

כתובת: קיבוץ כפר גלעדי, ד"ר גליל עליון 12210

לפרטים נוספים יש לפנות לבתיה גיא. טלפון: 04-6941565, פקס: 04-6951505.

ד"ר עמנואל בן-נאה

נא לזהות את האישים והמקומות בכל השאלות הבאות. לכתוב משפט אחד או שניים ולשלוח למערכת עד סוף חודש תשרי.

יזכה בפרס העונה על 8 מתוך 10 השאלות.

השנה מעלעלת בדפיה האחרונים, ואילו אנו נרשה לעצמנו לחוש בריח השדה ובגידוליו.

שמו מעיד עליו, בוקע על מנת להציץ! הופעתו היא עדות לטבע המתעורר, ועל כך מעיד הספר האביבי הידוע בשמו.

בלשון רבים, היה זה קיבוץ שניסה לעמוד אל מול פני צבאו של מלך מצרים, שפלש לארץ. ניסה ונרמס! כשהוא בלשון יחיד הוא ממקם אותנו מול הקצה הדרומי של רצועת עזה. יש עוד יישובים בקבוצה זו. מצאו נא!

פרחים, רבותי, פרחים!! - מושב דתי אני בגליל התחתון ובן 27 אני. שמי כשם פרח נפוץ ומוכר. אבל יתוש אחד מנקר בי.

על מה ולמה טועים האנשים בזיהויי וחושבים שהוא שם של מעברה, ואחר כך מושב תימני, ואחר כך בסיס גדנ"ע שהיו באותו אתר, במורדות הגלבוע. היודעים אתם מה הם שמות הפרחים ומהו מיקום האתרים?

הלו!! גם אני פרח שב"צילוי" מסתופפים כחמש מאות נפשות ביישוב קהילתי. בגליל העליון אני, ולא רחוק ממושבה, ש"אכלה הרבה קש" בתחילת דרכה. וזה קרה לה לפני קרוב למאה ושלושים שנה. מי יודע מה הוא הפרח, ומי היא המושבה החלוצית?

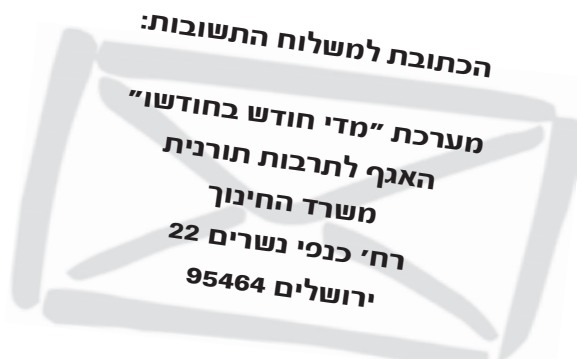
שיח אני ומסתפק במועט. רבים הסיפורים עלי ועל השימושים בי.
אתם יודעים מה? נביא אחד, נמרץ וקנאי, נמלט, מיואש, וישב בקרבת.
למה נאריך? תמצאו אותי, בלשון רבים, ברמת הנגב. עוד רמז, ליד קיבוץ רביבים.

חזרנו לפרחים. אני מושב המתקרב לגיל שישים,
יושב אני בשוליו של היישוב הביליוני. קרוי אני כשם הפרח.
הדומה במילות השורש שלו, לפעולת כרייה, או חפירה בחומר קשה. קשה??

בסוד שיח אנו נשית. והפעם במושב הסמוך לדרך בורמה, זוכרים?
גם הוא מתקרב לגילו של קודמו, השם צופן בתוכו את שם התואר
של בעל ההתמחות הצבאית היושב באורך רוח, אורב, ו...יורה. רחמנא ליצלן!

אם המושבות מדרום-מערב לי. נהם המטוסים מעליי,
ווילות, וגם משהו פחות יקר קצת, מצויים בי.
באו אנשים מדרום אפריקה והקימוני.
הם החליטו ששם של פרח המזכיר את אבא של אבא, יאה לי, מי אני??

אמרנו: אבא? היה היה מנהיג לוחט שניסו את שמו להנציח בלב השומרון. אבל, סליחה! בא קוץ,
שלפעמים מצמידים לו גם שם של עם עויץ מצפון, ויירש את המנהיג. הואיל וכבר נאמר: נכנס יין
- יצא סוד, נלחש לכם שמהקוץ הזה יוצאים גם יינות ידועים!!

או באמצעות הדואר האלקטרוני: aryehwe@education.gov.il

תשובות לדרך האתרים מס' 16

1.2.3. ליהודי תימן מסורות על קדמות קהילתם מימות בית ראשון.

מחמת הפרענויות שפקדו אותם היו צריכים לנדוד ממקום למקום. הם קראו באיגרת השמד של הרמב"ם כדי לקבל חיזוק ועידוד לעלות לארץ ישראל - "אעלה בתמר" ובשנת תרמ"ב (1882) עלו - עלייה בתמ"ר.

ר' שלום שבזי כתב:

אהבת הדסה על לבבי נקשרה

ואני בתוך גולה פעמי צוללים

לו יש רשות לי אעלה אתחברה

תוך שערי ציון אשר הם נחללים.

4. לְסִסְתִּי בְּרָכְבִּי פִּרְעָה דְּמִיתִיךָ רַעֲיִיתִי... (שיר השירים א, ט).

5. "שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרַאשִׁי וְיָמִינוֹ תַּחְבֵּקֵנִי" (שיר השירים ב, ו).

6. יָפָה אֶת רַעֲיִיתִי כְּתָרְצָה נְאוֹה פִּירוּשָׁלַיִם אֵימָה כְּנִדְגָלוֹת (שיר השירים ו, ד).

ירושלים היתה בירת ממלכת יהודה ותרצה היתה בירתה הזמנית של ממלכת ישראל.

7. אֲשַׁכּוֹל הַכֶּפֶר דֹּדִי לִי בְּכַרְמִי עֵין גִּדִּי (שיר השירים א, יד).

לוי אשכול היה ראש ממשלת ישראל בתקופת מלחמת ששת הימים.

חבל אשכול נמצא באזור עוטף עזה.

8. "הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחֵר כְּתִלָּנוּ מְשֻׁגָּחִים מִן הַחֲלָלוֹת מְצִיץ מִן הַחֲרָכִים" (שיר השירים ב, ט).

(מדובר בכותל המערבי).

שמות זוכים נוספים במבצע דרך האתרים 16

אריה סלומון - אפרת

חג הסוכות - זמן שמחתנו / ד"ר אברהם גוטליב

סוכות, פסח ושבועות הם שלושת הרגלים - מועדי ישראל, שהם מן התורה. כך זה לפי סדר חודשי השנה. לפיכך, חג הסוכות כחג המרכזי בחגי תשרי הוא פתיחה לשנה החדשה. אולם, התורה בפרשת ראה (דברים יז, א-יז), מסדרת את המועדים לפי סידרם הכרונולוגי לעונות השנה מבחינת יבולי האדמה והאילנות: פסח, שבועות וסוכות. חג הפסח, חל בתחילת העונה של קציר השעורים. חג השבועות, חל בתחילת העונה של קציר החיטים והבשלת הפירות. חג הסוכות, חל בעונת האסיף של תבואות הקיץ והפירות. אסיפת היבול של התבואה והפירות (שמות כג, טז; ויקרא כג, לט; דברים טז, יג), מהווה את הברכה שזכו לה החקלאים וכל העם. החקלאים ראו ברכה בעמלם והעם זכה בתוצרת משובחת, טעימה ובריאה של פירות וירקות. זאת ועוד, בנוסף לשמחת היבול והיופי הפסטורלי במעבר הבינועני סתיו-חורף בחג הסוכות, קיימת שמחה עצמית-טבעית. הסתיימה העבודה הרבה בשדות ופרי הארץ - ארץ ישראל, הברוכה, כבר בגורן וביקב. גם הימים הנוראים, ימי ראש השנה כהכנה ליום הדין, יום הכיפורים, ויום הכיפורים עצמו, כבר עברו בתפילות רבות כוונה ובדבקות. עם תום צום יום הכיפורים - שבת השבתון חלפו ותמו ימי התשובה, הצום ועינוי הנפש. כאן לאחר הכל, באים ימי השמחה של חג הסוכות להעלאת המורל של הנשמה, הגוף והנפש.

לחג הסוכות כאמור, אנו נכנסים עם תום עבודת האדמה הברוכה וימי התשובה, ההרגשה עילאית, ברוכה וטובה של סיפוק במעשינו הפיזיים והרוחניים. מכאן ברור, מדוע מוגדר בתפילה בקידוש המועדים חג הסוכות - זמן שמחתנו. משום שזהו מהותו, אופיו וייחודו כרקע התקופה לנסיבותיה. כמו שחג המצות הוא זמן חירותינו וחג השבועות הוא זמן מתן תורתנו. ואכן לא בכדי מדגישה התורה שלוש פעמים את חובת השמחה בחג הסוכות: "שמחתם לפני ה' אלהיכם" (ויקרא כג, מ); "ושמחת בחגך" (דברים טז, יד); "והיית אך [רק] שמח" (שם, טו). מטבע הדברים לאופיו של חג הפסח חג החירות - חג המצות ואיסור אכילת חמץ יחד עם חידוש חודש האביב מההיבט העונתי-תקופתי, אין בתורה מצוות שמחה בחג זה (שמות יב, א-כ ועוד). ואילו בחג השבועות, זמן מתן תורתנו ושמחתנו על נתינתה, פעם אחת נזכר הציווי "ושמחת לפני ה' אלהיך" (דברים טז, יא).

מכל מקום בכל שלושת המועדים אנו מזכירים בתפילת העמידה ובקידוש "מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון", כאשר גולת הכותרת היא חג הסוכות - **זמן שמחתנו** - עת השמחה האמיתית, שמחה של מצווה, במסגרת יהודית - אמתית, חינוכית וערכית.

הביטחון בשמיטה - מצמיח ישועות יש מאיין / שמעון בן יוסף

כידוע "השבת" רומזת למעין עולם הבא (6 - גשמי, 7 - רוחני).

דרשו חז"ל - ראה הקב"ה כי בני ישראל עסוקים בכניסתם לארץ - זה בכרמו וזה בשדהו בחריש ובקציר, אם כך תורה מה תהא עליה?

נתן להם יום בשבוע - **יום השבת**, לשבות מכל מלאכה, רק לעסוק בתורה...

עוד נתן לנו שנה אחת, בכל שבע שנים - **שמיטה**, לעסוק בתורה.

ונקבע בלבנו אמונה, ביטחון ונדיבות... ונזכה להבטחה "וצוית את ברכתי"...

הקשר בין השבת - היום השביעי, לשבת הארץ - מנוחה והתבוננות במעשי ה'.

בשנה 364 יום מהם 52 שבתות $7 \times 52 = 364$ שבתות כנגדן תנוח האדמה.

הלכה למעשה...

ומעשה ביהודי מאמין ובעל ביטחון שגר בלונדון, חי בצמצום עם בני ביתו...

והאיש תם וישר ובוטח בה', והיה מתמיד בתורתו. בגלל קשיי הפרנסה לבני ביתו, דיברו איתו שיצא לעבוד קצת להביא טרף לביתו. והוא שואל: תורה מה יהא עליה?

במהלך השנים נולדו בביתו 13 ילדים נ"י "בן פורת יוסף" וחבריו באו בטרוניות...

15 נפשות בביתך הדל ולא תעבוד?! מדוע תתעלם? והפרנסה מנין? ובפשטות ענה - מי שברא העולם ודאג לבניו - מאמיניו, אין לי ספק, אני סמוך ובטוח כי לא יטוש ה'...

חלפו ימים רבים... מגיע אליו דואר רשום, הזמנה לבית משפט.

שומו שמים, נחרד האיש, מה לו ולמשפט! לא הלך! ושוב תזכורת והתראה.

בדלית ברירה, כיתת רגליו לבית המשפט בחשש מהול בפחד. השופט שואל אותו - האם אתה פלוני אלמוני? כן, אדוני השופט! זכית בחצי מיליון שטרלינג ירושה!! - התעלף האיש.

אני? זו טעות מוחלטת! אין לי כל קרובים ודאי לא גבירים. השופט מסביר - עשיר מופלג פנה לרשויות קודם מותו וביקש להקדיש יתרת רכושו **רק לבעל המשפחה הגדולה ביותר**. במירשם האוכלוסין, אתה היחיד העונה לקריטריון לפי הצוואה! להרבה יש 12 ילדים אתה היחיד עם שלושה עשר ילדים. זכה המאמין שהאחד הנוסף (13) הביא לעושרו האגדי - הבוטח בה' חסד יסובבנו כל ימי חייו...

נתפלל שיפרוס ה' סוכת שלומו עלינו - כי בצילו אנו חוסים.

מטעמי מצוות שמיטה

אמרו חז"ל, אמר הקב"ה לישראל: זרעו שש והשמיטו שבע, כדי שתדעו שהארץ שלי היא. ר' אברהם אבן עזרא מסביר שבשנת השמיטה, כשבני ישראל לא עסקו בעבודות השדה, היו כולם פנויים ללמוד תורה, ואפילו העניים, שכן התפרנסו מן ההפקר (עיין ראב"ע על דברים לא, י; יב; דברים יד, כח; דברים טו, א) וקריאת התורה על ידי המלך, הקרויה "מצוות הקהל" בחג הסוכות של השנה השמינית בסוף שנת השמיטה, הייתה מעין סיום של אותו לימוד.

בעל "עקדת יצחק", רבי יצחק עראמה מסביר שכוונת הכניסה לארץ אינה רק להשתעבד לעבודת האדמה, איסוף פירות והתעשרות. אלא למטרת עמל על טיפוח האישיות ומידותיה, כפי רצון הבורא. לצורך זה יסתפקו בעבודת האדמה רק לצורך מחייתם ויתר הזמן יוקדש לעבודה רוחנית.

הסימן שזה אפשרי היא שנת השמיטה, בה שובתים ממלאכה והקב"ה דואג שיוכלו להתקיים. בשנה השישית, השביעית ואף בשמינית יש צורך לחיות מעט בצמצום ולא למכור עודפי יבולים לעמים שכנים, ובכך מושגת גם מטרה חינוכית של הנהגה בצניעות ובפשטות.

א. מדיני הימים הנוראים

ראש השנה

חודש אלול הוא חודש הרחמים והסליחות.

שלוש דרכים, מונים מקורותינו, כדי לזכות בדין: **תשובה, תפילה וצדקה**.

התשובה הזאת מועילה רק לעבירות שבין אדם למקום. על עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר, עד שיפייס את חברו. ויהא אדם מוחל לחברו בלב שלם.

החל מראש חודש אלול עד שמיני עצרת נוהגים לסיים את תפילת שחרית וערבית ובתפילת מנחה (בקהילות מסוימות) במזמור "**לדוד ה' אורי וישעי**" (פרק כז בתהלים). בראש השנה ממליכים את הקב"ה כמלך.

בו ביום שוקלים את זכויותיו ועוונותיו של כל אדם. לכל אדם ניתנת האפשרות לחזור בתשובה עד יום הכיפורים, סוף עשרת ימי תשובה.

מצוות ומנהגים רבים הנוהגים בראש השנה נותנים ביטוי למהותו של היום (אכילת מאכלים סמליים, תקיעת שופר, תשליך, ברכות ואיחולים לשנה טובה ועוד).

יום הכיפורים

יום הכיפורים הוא היום הקדוש והמקודש ביותר בעם ישראל כפי שמכונה - שבת שבתון. ביום זה מרגיש כל יהודי את ייחודו של עם ישראל. העם כולו שובת ממלאכה ומרבית היום שוהים בבית-הכנסת בתפילות ובתחנונים.

ביום הכיפורים אנו מענים את נפשותינו. לא אוכלים ושותים, לא רוחצים, לא סכים בשמן ותמרוקים, לא נועלים נעלי עור ולא מקיימים יחסי אישות (**חמשת העינויים**).

תפילה אופיינית ליום הכיפורים היא ה**וידוי**, שריד מתפילתו של הכהן הגדול ביום הכיפורים כשבית המקדש היה קיים. אחרי חורבן הבית קבעו חז"ל שעל כל אדם מישראל להתוודות.

ב. מדיני חג הסוכות

בחג הסוכות אנו מצווים לשבת בסוכה שבעה ימים.

- גובה הסוכה צריך להיות לא פחות מעשרה טפחים ולא יותר מעשרים אמה. רוחב הסוכה צריך להיות לא פחות משבעה טפחים על שבעה טפחים (בערך 57.2X57.2 ס"מ) (על פי רא"ח נאה), או 70X70 ס"מ (על פי החזון איש).
- סוכה חייבת בשלוש דפנות, שיכולות לעמוד בפני רוח מצויה. צריך שהצל יתפוס משטחה יותר מאור השמש (צילתה מרובה מחמתה) ושלא יסתיר את אור הכוכבים בלילה.
- אין מסככים את הסוכה אלא בדברים שהם גידולי קרקע, אך לא בדברים הנאכלים (פירות וירקות). בדרך כלל משתמשים בענפי עצים.
- מצוות נוי סוכה היא לקשט את הסוכה בקישוטים, בכלים נאים ובשבעת המינים שבהם נשתבחה ארץ-ישראל.
- בחג הסוכות בערב לאחר צאת הכוכבים כשחוזרים מבית-הכנסת, נכנסים לסוכה ומברכים ברכת לישב בסוכה. כמו כן מברכים ברכת שהחיינו. בשאר הימים מברכים רק ברכת לישב בסוכה.
- על האדם לאכול ולשתות בסוכתו, ללון בה ולעשות בה את ימי החג (על-פי פירושו של הפסוק "בסכת תשבו שבעת ימים", "תשבו, כעין תדורו").
- נוטלים ארבעת המינים: לולב, אתרוג, הדסים וערבות בכל יום מימי החג (חוץ משבת). בפעם הראשונה מברכים ברכת שהחיינו לאחר ברכת על נטילת לולב.
- אוגדים את הלולב עם שלושה ענפי הדס לימין שידרתו ושתי ערבות לשמאלו. מחזיקים באתרוג ביד שמאל ובלולב ביד ימין. שידרתו של הלולב צריכה להיות לפחות 32.7 ס"מ (על פי רא"ח נאה) או 40 ס"מ (על פי החזון איש) ושידרתו של הלולב צריכה להיות גבוהה טפח מקצה ההדסים והערבות.
- אף-על-פי שבכל החגים מצווים אנו על השמחה, בחג האסיף מצווים אנו עליה כפליים.
- בליל השביעי של חג הסוכות שהוא ליל הושענא רבה יש נוהגים להיות ערים כל הלילה ולעסוק בתורה ואומרים תיקון ליל הושענא רבה, ובהושענא רבה מקיפים את הבימה שבע פעמים עם הלולב ומרבים בתפילות הושענות על המים. לבסוף מניחים את הלולב ומקיימים מנהג נביאים קדום שהוא חיבוט חמש ערבות על הקרקע. כמו בארבעת המינים, יש המהדרים לקחת ערבות מהודרות כשם שלוקחים אתרוג והדסים מהודרים כדי לקיים "זה א-לי ואנוהו". לפי המסורת, בהושענא רבה נחתם סופית דינו של אדם.
- לאחר קיום מנהג חיבוט הערבה שמים את הערבות במקום מכובד.

ג. מדיני שמיני עצרת

- בקידוש ליל החג אומרים ברכת שהחיינו ושמיני חג העצרת הזה.
- בלילה וביום מוציאים את כל ספרי התורה מארון הקודש ומקיפים עמם שבע הקפות סביב הבימה ובכל הקפה רוקדים ושרים ואומרים פיוטים בשמחה גדולה.
- יש נוהגים לקרוא בתורה בליל שמחת תורה.
- בקריאת התורה בשחרית קוראים פרשת וזאת הברכה ומעלים את כל הציבור ואף את כל הילדים לברך על התורה (כל הנערים).
- קוראים למכובדי הקהילה לסיים ולהתחיל את התורה. המסיים נקרא "חתן תורה" והמתחיל נקרא "חתן בראשית". ומתחילים לקרוא מבראשית עד סוף פרשת ויכולו כדי להראות שחביבה עלינו התורה. לפני תפילת המוסף מזכירים את הנשמות בתפילת יזכור.
- בתפילת מוסף אומרים תפילת הגשם ומזכירים "משיב הרוח ומוריד הגשם".
- יש הנוהגים לעשות הקפות שניות במוצאי החג כדי להמשיך את רוח האחדות שאיפיין את ימי החג.

לוח המודעות מס' 157

תשבץ אלול-תשרי/ מאת שילה הרשושנים

9			8	7	6		5	4	3	2		1
	13								12		11	10
		18			17			16		15		14
24			23	22		21			20			19
			28		27		26				25	
		33		32	31			30				29
			37			36			35	34		
	42			41				40			39	38
		48			47		46	45			44	43
			51				50					49
		55		54					53			52
			59		58				57	56		
	64			63		62					61	60
					67		66		65			
73		72	71				70			69		68
		76					75					74

במאונך: (2) גדר לגג שטוח, מחויבים בה בבניית בית חדש (פרשת כי תצא) (6) מחויבים במחייבת לדורות (כי תצא) (10) יופי, נוי (12) קבוצת תלמידי-חכמים הנקראת על-שם רבם, אחד מחכמי הזוגות, אשר לפי המסורת נקבר בהר מירון הסמוך (13) רוח רעה ומויקה (14) מנת-אוכל (דניאל א') (16) מין שיש כעין הצדף (מגילת אסתר א') (17) מחבר שתי נקודות (18) מקום "התאים האפורים" (19) מגיבורי דוד המלך (שמואל ב'), בעלה הראשון של בת-שבע (22) לובש צורה חדשה (25) כינוי לדבר (26) מועד, עת (28) גורם התורשה (29) שרף ששימש בימי-קדם לרפואה (ירמיה נא) (30) הרווח שבין החזה והלבוש (31) בעל-חיים החי במים (33) קריאת-ברכה לכבוד משהו, אך מופיע גם בצורה שונה (וזאת הברכה) (34) הוקם בהר עיבל להקדשת קורבנות (כי תבוא) (40) דורס (40) שניים (41) אות באלפבית העברי, מקובל להתחיל בה כל יריעה בספר-תורה מהדור, להוציא שישה מקומות (42) שאינו חי (43) תקווה, תוחלת (תהילים נה) (45) אחד מאיסורי הכלאים האוסר ללבוש בגד שבו ארוגים צמר ופשתן ביחד לאריג אחד (כי תצא) (48) מידת היבש (הושע ג') (49) סוג של קורבן (ויקרא כב) (50) אחד ממניי הקוצים (נשיה ה') (51) מעשה שנעשה לאדם בעל-כורחו (52) נוזל לכתבה (53) צנור, תיאור התרחשות אפשרית של אירוע (55) לבנה לכיסוי הגג (56) חבוק בחזוקה (58) עיר בצרפת, שם חי ר' משה, מחבר "ספר מצוות גדול" (סמ"ג) (60) בספרות: קבוצה המורכבת מטובי הספורטאים (63) האיסור לערב מינים שונים מן הצומח והחי, יש חמש מצוות לא תעשה כאלה (פרשות קדושים וכי תצא) (65) ספרו של 74+76 מאונך העוסק בענייני שביעית והיתר מכירה (68) קשר, שייכות (כ"מ) (70) בימים אלו לא יחול יומו הראשון של ראש-השנה (71) חרש-נחושת בבית-המקדש הראשון (מלכים א' ז') (74+76) מקום הרבנות הראשית לארץ-ישראל (תרכ"ה-תרצ"ה), כיהן בה רב הראשי האשכנזי הראשון, בין חיבוריו: "אגרות הראי"ה", "ענין איה" ו"אורות הקודש" (75) החומש הנקרא בשבתות אלה.

במאונך: (1) נקי, טהור (3) ענן (4) צמח-בושם, שימש בתערובת בהכנת שמן משחת-הקודש (כ"מ, שמות ל') (רשות 6) שטח רחב ונמוך מהמקומות הסובבים אותו (7) כלום, שום-דבר (8) בעבורי (9) עושי הרע לא יומתו אלא על-פי שניים או שלושה כאלה (שופטים) (11) מהר זה ראה משה רבנו את ארץ-ישראל (האינו) (13) שלמונים (שופטים) (15) אחד מטעמי המקרא (18) שם התוכן יעקב אבינו לפגשה עם עשו אחיו (בראשית לב) (19) מחסן, שאליו נאספים יבולי השדות המופקרים בשמיטה ומשם הם מחולקים לציבור, זו שיטה המאפשרת שמירת שמיטה ללא הפקעת קדושת הקרקע על-ידי מכירתה לנכרי (מקור: תוספתא שביעית פרק ח ה"א-ה"ב) (20) צד מערב (21) שלם (23) סימן (24) אחת ממצוות השנה השביעית (ראה) (26) קורבן בהמה (27) אחד מבני אהרן הכהן שמתו בהקריבם אש זרה (ויקרא י') (30) אסור, כלוא (32) נסתר, חבוי (35) רשע (36) צמח שרוע חד-שנתי ממשפחת הדלועיים, האם אותו אכלו בני-ישראל במצרים (במדבר יא') (37) אות באלפבית האנגלי (39) קביעת הזהות (42) מנגנון להפעלת המנוע (44) אבן טובה המצויה בגן-העדן (בראשית ב') (46) ישוב קהילתי באזור השפלה, הוקם ב-1954 נקרא על-שם מספרם של חברי ביליון שהקימו את גדרה (47) ניתן לניתוק (48) שמו של האר"י הקדוש (53) תושבת (54) לוקח דבר לשימוש זמני על-מנת להחזיר (57) סידרה, קטע תורה הנקרא בציבור בשבת מסוימת (59) המקום בו התבשר שאול כי נמצאו האתונות שהוא יצא לחפש אחריו (שמואל א' י') (61) מהמלאכות האסורות בגפן בשנת השמיטה (ויקרא כה) (62) נפלא (64) חותן משה רבנו (66) משתוקק, מתאוה (67) מילת-קריאה לצער (68) מילת הצבעה (69) מידת היבש בתקופת המקרא (מלכים ב' ו') (72) בהמת-עבודה אסיאנית (73) ריקבון.

ראה פתרונות בסוף הגיליון

פסיפס קהילות ישראל

מאת שמחה סיאני

יהודי יוון - חלק א

מובא בזה, כמובטח על ידי, סיכום קצר על חיי יהודי סוריה ולבנון משנת 1974 ועד היום. אחר כך, אעבור לקורותיהם של יהודי יוון.

על פי דבריו של יוסף כהן, "אסיר ציון" מחאלב שבסוריה, שאת סיפורו הבאתי בגיליון מס' 173, משנת 1974 ועד היום, יהודי סוריה ולבנון עלו ברובם ארצה או היגרו לארצות הברית.

יהודים אלה ממשיכים לעסוק במקצועות בהם עסקו בארץ מולדתם, בעיקר במסחר ובמקצועות חופשיים. לדבריו של יוסף, ישנן עוד מספר משפחות יהודיות מסורתיות, החיות בסוריה ובלבנון ומסרבות לעזוב את המקום, מהסיבות השמורות עימן.

ליוצאי קהילות אלו, שעלו ארצה, יש קשרים הדוקים עם אחיהם המתגוררים בארה"ב וישנם ביקורים תכופים של בני הקהילות בארץ ובחו"ל. המשפחות בארה"ב מבוססות מאוד וחיות בקהילה אחת גדולה. יש להן בתי כנסת מהמפוארים בעולם, כמו: "שערי ציון", "יאחיעזר", ועוד בתי כנסת קטנים המפוזרים בשכונות ברוקלין. למרות שבני הקהילות חיים בחו"ל, גורלה של מדינת ישראל חשוב להם ביותר והם תורמים ביד נדיבה לבניינה של ארץ ישראל. אחת המשפחות הידועות בנדבנותן היא משפחתו של אדמונד ספרא ז"ל, שתורמת לעיריית ירושלים, לאוניברסיטה העברית, מקימה בתי כנסת רבים, תורמת לצה"ל ולמפעלים רבים בארץ.

* * *

יהודי יוון - חלק א

קהילות היהודים ביוון, הן מהקדומות ביותר בתולדות עם ישראל. עם היווסדן, הן היו חלק מהפזורה היהודית שהלכה והתפתחה עוד לפני חורבן בית שני, באימפריה הרומית במצרים, ביוון ובארצות שלחופי הים התיכון.

לדברי המלך אגריפס, (37 – 44 לספ"ה): אין ארץ בעולם אשר לא באו אליה פזורי ישראל. בימיו של פילון האלכסנדרוני (20 – 50 לפנה"ס), כבר התגוררו יהודים ברוב המחוזות החשובים של יוון. גם הברית החדשה מזכירה אחדות מקהילות היהודים ביוון.

מידע חשוב על קהילות אלה, עולה מספרי השאלות והתשובות (שו"ת) של רבני סאלוניקי, העוסקים בכל השאלות שהובאו לפנייהם בכל הנושאים בתחומי החיים. ממה שהוזכר וממקורות כתובים אחרים, נאספו ידיעות רבות על קהילות ישראל ביוון, אך איסופן וחקירתן טרם הושלמו.

קהילות יהודי יוון היו מורכבות משתי חטיבות:

החטיבה הראשונה – שאיחדה את הקהילות שבצפון חצי האי הבלקני, הייתה עד 1912, תחת השלטון העות'מאני. האוכלוסייה היהודית בחטיבה זו, הייתה מורכבת בחלקה הגדול ממגורשי ספרד ובחלקה, מבני הקהילות הוותיקות, שהיו ידועים בשם: רומניוטים (כלומר יוונים), ועליהם נוספו מהגרים מקהילות אשכנז.

הספרדים, הטמיעו את את יתר הקבוצות (הרומניוטים והאשכנזים), והנהיגו אצל כולם את הדיבור בלשון העם – לאדינו.

החטיבה השנייה – הן קהילות שבדרום, שהיו תחת השלטון היווני. חטיבה זו מורכבת, ברובה הגדול, מבני הקהילות העתיקות, היינו הרומניוטים, ובחלקה מספרדים. הם דיברו יוונית ושמרו על מסורת אבותיהם בקפידה רבה. בשנת 1912, לאחר שהושלם הכיבוש המלא של יוון דהיום ושל מקדוניה, נפלה המחיצה המדינית בין שתי החטיבות והן ניכרות בשני שמות: קהילות יוון החדשה, ובראשן קהילת סאלוניקי, וקהילות יוון הישנה ובראשן קהילת אתונה.

לאחר השואה, שעשתה שמות ביהודי יוון, ניטשטשו ההבדלים בין שתי החטיבות, פחת השימוש בלאדינו וההגמוניה הקהילתית עברה מסאלוניקי לאתונה, שבה נמצאים המוסדות המרכזיים של כל קהילות יהודי יוון.

ארחיב את היריעה אודות קהילת יהודי סאלוניקי בפרק הבא.

קהילת יהודי סאלוניקי

העיר סאלוניקי, שוכנת באחד המפרצים החשובים בצפון הים האגאי ובחופי הרי מקדוניה הדרומיים. בסביבות העיר, מצויות דרכים לכבישים הראשיים הפונים צפונה - לארצות אירופה, מזרחה – לאיסטמבול ולחופי הים השחור ומערבה - לכיוון איטליה.

נמל סאלוניקי, היה אחד החשובים בסחר שהתקיים במערב אירופה ובדרומה, וחשיבותו אף גברה בזמן השלטון העות'מאני.

קהילת סאלוניקי, כאמור, היא אחת הקדומות ביותר שבקהילות ישראל. היא נזכרת בשליחותו של שאול פאולוס שבא אל יהודי סאלוניקי, כדי למשוך אותם אל האמונה החדשה, אך בתגובה היהודים התרעמו עליו וגירשו אותו מעירם.

לאחר חלוקת הקיסרות הרומית, הפכה סאלוניקי לחלק מן הקיסרות המזרחית הביזנטית ולאחת הערים החשובות במקדוניה. בתחילת מסעי הצלב, הגיעו אליה פליטי הפרעות מקהילות אשכנז.

ראשוני תושביה היהודים הגיעו אליה מארץ-ישראל, כנראה עוד מימי בית שני. במרוצת השנים התיישבו בה, כאמור, יהודים מאשכנז ומהונגריה (בעיקבות הגירוש הכללי של היהודים מארצות מזרח אירופה בשנת 1360), מאיטליה, מספרד ומפורטוגל, מצפון אפריקה ומסיציליה, מצרפת ומפולין.

יוצאי ארץ אחת או עיר אחת, היו מקיימים בסאלוניקי "קהל" משלהם, עם בית כנסת והנהגה המיוחדים להם, ברבות הימים, נשזרו "הקהלים" אלה באלה, הן מבחינת הלשון והן מבחינת התרבות ואף הקימו

לעצמם הנהגה משותפת. הלשון המדוברת בעם הייתה לאדינו – שהיא ניב יהודי-ספרדי השגור בפי היהודים הספרדים בכל ארצות פזוריהם. בשפה זו כתבו, הוציאו עיתונים וספרים, שרו שירים וניהלו משא ומתן. אך אף על פי כן, כל קהילה שמרה על בית הכנסת שלה ומנהגיה. רוב בתי הכנסת המשיכו להיקרא על שם מקום מוצאם הקדום של המתפללים בו, קרי: קהילה קדושה (ק"ק) סיציליה, ק"ק ליסבון, ק"ק פרובינסיה – הכוונה לפרובאנס שבדרום צרפת, וכדומה.

ב-1169 ביקר שם רבי בנימין מטודלה ומצא בה כחמש מאות יהודים, העוסקים במלאכות שונות.

ב-1430 נכבשה העיר סאלוניקי על ידי צבאות תורכיה ותחת השלטון העות'מאני התעצמו מאוד חיי הקהילה הרוחניים והכלכליים. כך הפכה העיר להיות, אחרי קהילת קושטא, בירת הקיסרות העות'מאנית, מרכז הקהילות היהודיות שבקיסרות.

גירוש ספרד, שהתקיים ב-1492, היה גורם חשוב ביותר להתפתחות הנוספת של העיר. הגולים באו אל העיר קבוצות קבוצות, מספרד וגם מאיטליה וסיציליה, ויצרו בתוך העיר, סאלוניקי, קהילות נפרדות זו מזו. הקבוצות גם נבדלו בניב הדיבור, במנהגים, בנוסח התפילה ואף בדיני הלכה.

כל קהילה הייתה יחידה אדמיניסטרטיבית בפני עצמה, כל קהילה הייתה רשומה בפינקס המלך ועומדת בקשר עם הממשלה, כמסופר בלשון אותם הימים: "בסאלוניקי, איש איש מדבר בלשון עמו, וכשבא מן הגירושין, כל לשון ולשון קבעו קהל בפני עצמו ואין יוצא ואין בא מקהל לקהל, וכל קהל מפרנס עניי לשונם, וכל קהל וקהל נכתב בפינקס המלך לבדו, דהוא נראה כל קהל כעיר בפני עצמה".

הקהילה סיפקה לחבריה את השירותים הדתיים, כגון: בית כנסת, בית דין, קופת צדקה ותמחוי, תלמוד תורה ובית מדרש, קופת פדיון שבויים ואחזקת בתים. הקהילה גם מנעה תחרות בענייני מסחר בין חבריה. כאמור, הייתה לגולי ספרד השפעה רבה על שטחי החיים הרוחניים והכלכליים.

שלא כיהודים היושבים בארצות אירופה הנוצריות, לא הוגבלו יהודי סאלוניקי, בימי הביניים, לעיסוק במסחר זעיר ובהלוואה בריבית. הם ריכזו בידיהם את סחרה הבינלאומי של העיר - עד כדי כך, שבשנת 1556 מסוגלים היו להכריז חרם על נמל אנקונה שבאיטליה, כתגובה על גזירותיו של האפיפיור פאולוס הרביעי נגד האנוסים. באותה התקופה, הצטיינו יהודי סאלוניקי גם במלאכה, בעיקר בתעשיית האריגים ובצביעתם.

בדורות האחרונים, עסקו רבים מיהודי סאלוניקי בבנקאות ובמסחר. התעשייה בעיר זו נשארה מפגרת ועיבדה בעיקר תוצרת חקלאית. רבים מבתי החרושת, שהוקמו בסוף המאה הקודמת, הוקמו על ידי יהודים ובחלק מהם, כגון: בבית החרושת לטבק, עבדו אך ורק יהודים. אך בשני ענפי פרנסה חשובים נתייחדו יהודי סאלוניקי מכל קהילות הגולה: בדיג ובעבודות הנמל למיניהן וכן בעבודות הסבלות בעיר. מקצועות הים, מסורת עתיקה היא בקרב יהודי סאלוניקי ונמסרה מאב לבן במשך דורות רבים.

יש המשערים כי ראשוני הדייגים והספנים היהודיים שהתיישבו בסאלוניקי, באו אליה מסיציליה בשנת 1492, כאשר גורשו ממקומותיהם על ידי מלכי ספרד, כי האי, סיציליה, היה נתון לשלטונה של ממלכה זו. עובדי הים והסבלים היהודים היו מאורגנים בקבוצות קבוצות. כל קבוצה ומקום עבודתה המיוחד לה: בני הקבוצה המכונה "גריפארי" היו דגים את דגיהם בקרבת החוף. ואילו ה"מורוס" היו יוצאים בספינות דייג ללב ים. הסבלים נחלקו ל"סבלי תחנת הרכבת", "סבלי הנמל" וכיו"ב. כל קבוצת סבלים התמחתה

בטעינתו ופריקתו של סוג סחורות מסוים. לעיתים נקראו הקבוצות בשמות היתוליים, כגון: "העכברים", שדווקא עסקו בסחורות הכבדות ביותר, כמו: מכוונות, ארונות ברזל וכיוצא באלה.

גם לאחר העבודה קיימו חברי הקבוצות קשרים ביניהם. לכל קבוצה היה בית כנסת קבוע שהתפללה בו והכול היו שותפים לשמחה ולצער של אחד מחבריהם והיו מסייעים זה לזה בשעת צרה ובשעת שמחה.

בצד הפרנסה ממקצועות אלה, קיימו הקהילות הגדולות גם חיי רוח. היו להן בתי מדרש לתורה, לפיוט ולשירה. הן הקימו ספריות גדולות ועשירות בספרות תורנית ומדעית ובכתבי יד נדירים של גדולי חכמי ישראל וחכמי הגויים בעברית, יוונית, ערבית ולטינית. על יד הספריות, פעלו סופרים ומתרגמים, שסיפקו חומר רב לתלמידים הרבים שנהרו לסאלוניקי, כדי לשמוע תורה מפי רבניה וחכמיה. ביניהם: רבי שמואל די מדינה (הרשד"ם), שנולד בסאלוניקי בשנת 1505, מגדולי הפוסקים בדורו, שסמכותו מכובדת עד ימינו. הוא היה מעורה בחיי קהילתו ובחיי קהילות אחרות. היה בקיא בהלכות החיים בעיר ומומחה בעניינים כלכליים.

הרב די מדינה הצליח, הודות לבקיאותו בספרות התורנית ושכלו החרף, ליישב חילוקי דעות בין הקהילות, בין איש לרעהו ובין הסוחרים. בימיו גם פעל רבי משה אלמושנינו (1516 – 1580). הוא היה גדול בתורה ובחוכמה והעשיר את הספרות התורנית והחילונית בפירושים לתנ"ך, בכתבי פילוסופיה ומחקר ואף רשם את סיפור תולדות העיר איסטמבול – היא קושטא.

הרב אלמושנינו נטל חלק פעיל בחיים החברתיים בקהילה, השתתף בשליחויות של מנהיגי סאלוניקי לקושטא, פעל לביסוס זכויות הקהילות היהודיות ולהקלת המיסים המוטלים עליהן.

בעזרת גדולי הרבנים בקיסרות העות'מנית: דון יוסף הנשיא והרופא יוסף המון, השיג הרב אלמושנינו ב-1580 את "כתב החירות". ב"כתב החירות" נקבעו זכויות הקהילות וחובות היחידים (לקבל עליהם עול מלכות החכמים השלמים וכו' לשמור ולעשות כל היוצא מפי חוכמתם להשכיל ולהיטיב).

בגיליון הבא, תקראו עוד על "תור הזהב" בצד תקופות השפל של יהודי סאלוניקי.

המגדל הלבן בסלוניקי

ביבליוגרפיה:

בנבנישתי דוד, **יהודי יוון**, מרכז ההסברה, משרד החינוך, ירושלים 1986.

א. חגי תשרי

1. חיצות ארצות

מטרת הפעולה: מיומנות במושגים הקשורים לחגי תשרי.

מהלך:

- יש לעבור עם החניכים על מושגי תשרי. להקליט בטייפ כ-20 חידות של מושגים אלה (להלן דוגמאות)
- בכמה מקומות בהקלטה יוכנסו קולות זמזום או צלצול המרמזים על מטלה מיוחדת לקבוצה (להלן רשימת מטלות).
- יש לחלק את החבורה לקבוצות ולצייד כל קבוצה בפעמון.
- יש למנות שופט עם שעון עצר שיקבע איזו קבוצה הצביעה ראשונה.
- מפעילים את הטייפ ומשמיעים את החידה.
- הקבוצה שמצביעה ראשונה ועונה תשובה נכונה צוברת 2 נקודות. אם התשובה לא נכונה הקבוצה מפסידה 2 נקודות. קבוצה שלא מצליחה לענות, החידה עוברת לקבוצה השנייה. כאמור, קבוצה השומעת צליל או זמזום בטייפ אחרי החידה עוסקת במטלה שלה.
- הקבוצה המנצחת היא הקבוצה המצליחה לצבור את מרבית הנקודות.

דוגמאות למושגים

המושג החידה

לא אד"ו ראש -	כלל: והרמז הוא ראשון, רביעי ושישי.
התרת נדרים -	בין כסה לעשור לפני אחד או שלושה.
סליחות -	לשם אמירתם משכימים ומקדימים.
מלכויות, זכרונות, שופרות -	חלק מסידרת מאה קולות שתוקעים בתפילה.
ונתנה תוקף -	תפילה מימי הביניים הממחישה את אוירת היומיים.
תשלך -	לפני הדגים מרוקנים הכיסים.
בין כסה לעשור -	פרקי זמן בין ראש השנה ליום הכיפורים.
מלך -	שליט שנכנס לתפילה.
כפרות -	בתרגול, בדג או בכסף עושים ולצדקה תורמים.

- יום הכיפורים -
- כל נדרי -
- ארבעת המינים -
- סוכה -
- שמחת בית השואבה -
- הושענה רבה -
- שמיני עצרת ושמחת תורה -
- הקפות -
- חתנים -
- חול המועד -
- טובל ושרץ בידו -
- הלל -
- גמר חתימה טובה -
- ספר יונה -
- וידוי -
- שופר -
- יום בו מתכפרים עוונותינו.
- נאמרת בארמית אפילו פעם שלישית.
- הם כבני אדם או כאברי האדם.
- יש אומרים של עננים.
- רוקדים על ניסוך המים.
- לאחר הנעילה יש עוד חתימה.
- ציפור שהוא חג.
- בערב יום כיפור מסביב לראש ובסוכות סביב לבימה.
- אחד מסיים ואחד מתחיל.
- חצי חג וחצי חול.
- אחד בפה ואחד בלב, זאת לא תשובה...
- פרקי תהלים קיג-קיט שאומרים בכל חג הסוכות.
- ברכה שמאחלים לקראת הכתיבה.
- ספר שקוראים ביום הכיפורים.
- תפילת חרטה בעשרת ימי תשובה.
- כולם כשרים חוץ משל פרים.

מטלות לפעולות מוסכמות

1. ציינו ארבע בקשות מוסכמות בין קבוצתיות לשנה החדשה.
2. ציירו פרסומת קבוצתית שתמשוך אדם ללמוד על חגי תשרי.
3. קיבלת פתק לבנות סוכה. תאר איך היית בונה אותה? (מקום, חומרים, צורה).
4. תוך 30 שניות ספר אגדה/סיפור שלמדת על משמעות חג הסוכות.
5. שירו שיר המתאר את ההווי של חגי תשרי.
6. תארו חוויה מיוחדת של הימים הנוראים.
7. ראש העיר הזמין את הקבוצה לקשט את סוכתו לקראת החג. אלו רעיונות הייתם מציגים.

2. משחק משבצות לחץ תשרי

מטרת המשחק: בקיאות במושגי חגי תשרי.

הציוד הדרוש:

- רשימת שאלות בכמה רמות קושי ומשימות.
- שעון עצר.
- צוות שיפוט.
- שתי טבלאות משחק כנ"ל.

הוראות:

- מומלץ לחלק את החניכים לשתי קבוצות.
- בכל שלב של המשחק כל קבוצה בתורה מקבלת 10 שניות כדי לענות על כמה שיותר שאלות או לבצע כמה שיותר משימות ולצבור נקודות.
- במידה שבחרה הקבוצה במשבצת ולא מצליחה לענות על השאלה או לבצע את המשימה היא אינה יכולה לחזור לאותה משבצת.
- מספר חיובי שנבחר זוכה הקבוצה במספר הנקודות שרשומות עליו ומאלץ את הקבוצה להמתין עד התור הבא.
- מספר שלילי שנבחר מאפשר לקבוצה להוריד נקודות מהקבוצה השנייה וכמו כן מאלץ את הקבוצה להמתין לתור הבא.
- הקבוצה שמצליחה לצבור את מרבית הנקודות היא המנצחת.

מפתח הנקודות

שאלה קלה = 4 נקודות

שאלה קשה = 6 נקודות

משימה = 4 נקודות.

שאלות לדוגמה:

עליך לגלות שם עצם נעלם על פי הרמזים:

קפד ראשו = השמט אות ראשונה

קפד זנבו = השמט אות אחרונה

א. גלה נסתרות

הנעלם	התשובות
1. קפד זנבו ותקבל מילה נרדפת לזו	אושפיז משה
2. קפד ראשו ותקבל שם אביו של לוט	אושפיז אהרון
3. קפד זנבו ותקבל מילה שמשמעותה מצא מקומו	מארבעת המינים אתרוג
4. קפד זנבו ותקבל משכן לתרגולות	מארבעת המינים לולב
5. קפד זנבו ותקבל החלק השלישי של היום	מארבעת המינים ערבה
6. קפד זנבו ותקבל בת-קול	מארבעת המינים הדס
7. קפד זנבו ותקבל צווי של פועל שמובנו מרח בשמן	לישיבה בחג סוכה
8. קפד זנבו ותקבל מילה נרדפת מקוצרת לסכום	בגג הסוכה סך

ב. גלה נסתרות

שתיִלך (תשִׁלֵּךְ)	פרוש, פרוש (שִׁלַּח)
ירשת (תשִׁרֵת)	עמי ישרת בושתה (עֲשֵׂרְתִי יְאִי תשִׁלֶכֶה)
תורת חמשה (שְׁמֹנֶת תורה)	חולסית, חיל סתו (סְלִיחוֹת)
תוגה חסכו (תַּעֲסִיכוֹת)	חובש פתדה, פתוח בדש (תַּפְּחִי כִּדְבֵשׁ)
בולל (לולב)	תעציר משני (שְׁמִינִי עֲצִירֵת)
גורתא (אחרג)	שעונה ארבא (הַשְׁעֻנָּה אַרְבָּע)
כוסה (סוכה)	אנשי זיוף (אֲנָשֵׁי צִיּוֹף)
סדה (הדס)	העתיק (תִּקְעֶה)
רעבה (ערבה)	זר וחם (אֶחָד)
יומים רכופה (יוֹם הַכִּיפּוּרִים)	הרעות (תִּרְעֶה)
מצו (צִוָּה)	שם רבי (שְׁכִירִים)
אשרת נשה, שאר השן (רִאשׁוֹת הַשָּׁנָה)	

ג. גלה נסתרות

- לשיר שיר על חגי תשרי
- לספר סיפור קצר על פריט ששייך למשפחה
- לספר סיפור על אחד מהנושאים הבאים:
 - א. מנהג משפחתי אהוב עלי בחגי תשרי.
 - ב. ההווי בבית הכנסת בחגי תשרי.
 - ג. חסד שעשיתי למישהו בחגי תשרי.
 - ד. איך ניצלתי את כישרוני לעזור לאחר.
 - ה. אחד ממשאלות ליבי לקראת השנה הבאה.
 - ו. חמשיר, ציור, פרסום על החודש.

הטבלה:

שאלה	משימה	3	משימה	שאלה*	משימה
משימה	שאלה	משימה	3 -	משימה	שאלה
4	משימה	2 -	שאלה*	משימה	5
שאלה*	משימה	שאלה	משימה	שאלה	שאלה

* שאלה קשה יותר.

3. אבן דרך אבן עזר

מטרות

1. לשקף התנהגויות באמצעות עיצוב קיר פעיל.
2. לבדוק שינויים ולחזק התנהגויות חיוביות.

מהלך ההפעלה

כל חניך מקבל שני בריסטולים מצוירים כאבנים.

הוראות

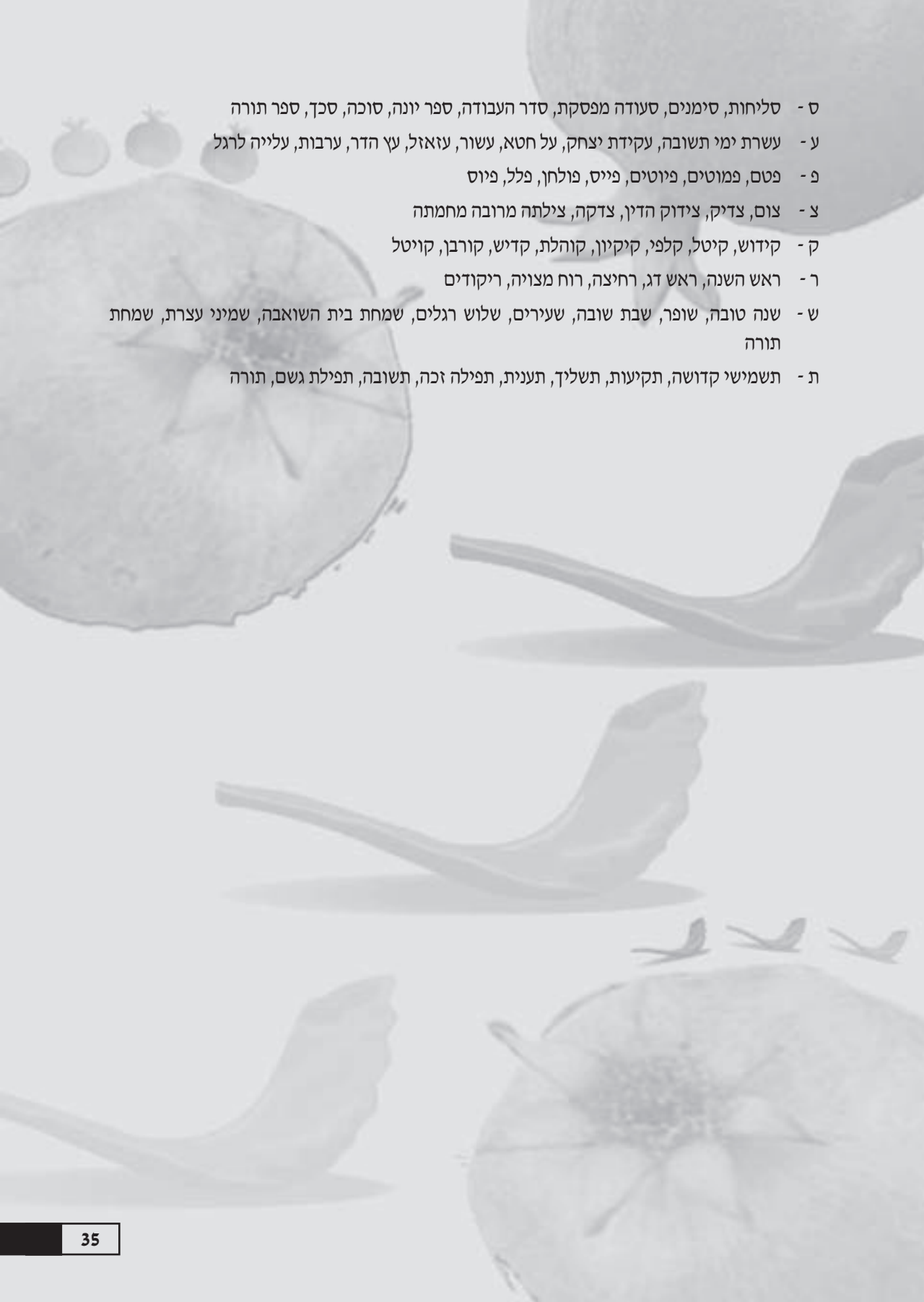
- לרשום על אבן אחת מעשה או פעולה המפריעים לנו בקבוצה, או פוגעים ביחסינו עם חברינו (במילה או שתיים).
- על האבן השנייה כותבים מעשה או פעולה ההופכים את חיינו לטובים ונעימים יותר.
- יחד עם המדריך מעצבים קיר כך שהחניכים יוכלו להבחין ולראות מהם המעשים המשפרים את האקלים החברתי בקבוצה ובחיים בכלל ומה הן הפעולות והמעשים "המקלקלים" ומהווים אבני נגף.

- חשוב לנתח, לפחות אחת לשבוע, את אחד האירועים החברתיים, להסיר ולהוסיף אבנים בהתאם להתנהגויות שעלו באירוע.
 - השאיפה היא להגדיל את מספר אבני הדרך ולהקטין את מספר אבני הנגף.
 - נא לציין את אותן אבני הנגף הנראות לכם בעייתיות במיוחד.
- הערה:** פעולה זו משקפת התנהגויות בין אדם לחברו בלבד. האם היית מוסיף דברים מתחומים נוספים?
- על פי "חוויה קייצית עת לאהוב", לקט נבחר של הפעלות, מינהל חברה ונוער

4. לקסיקון אושפיץ למח' תשרי אש"ף ע"ז ת"ו

- א - אלול, אבינו מלכנו, ארבעת המינים, אושפיזין, אוכל נפש, אסרו חג
- ב - בין כסה לעשור, בעל תקיעה, ברכת הבנים, בגדי לבן, בית כנסת, בספר החיים
- ג - גדליה בן אחיקם, גמר חתימה טובה, גידולו מן הארץ, גשם
- ד - דבש, דין, דירת ארעי, דופן, דגלים, דמים, דרשה
- ה - התרת נדרים, היום הרת עולם, הדס, הושענות, הקפות, הזכרת נשמות
- ו - וכתוב לחיים, ונתנה תוקף, וידוי, והיית אך שמח
- ז - זכרונות, זכרנו לחיים, זכרון תרועה, זה א-לי ואנוהו, זכות אבות
- ח - חשבון נפש, חתימה, חג האסיף, חול המועד, חביטת ערבה, חתן תורה, חתן בראשית
- ט - טבילת תפוח בדבש, טבילה במקווה, טהרה, טובל ושרץ בידו, טלית
- י - ירח האיתנים, ימים נוראים, יום טוב, יזכור, יום הדין, יום תרועה, יום הזיכרון, יתד, ירוק
- כ - כרטיסי ברכה, כתיבה וחתימה טובה, כפרות, כל נדרי, כיפורים, כהן גדול
- ל - לדוד ה' אורי, לא-ל עורך דין, לולב, לויתן
- מ - מצוות, מחזור, מלך, מלכויות, מחילה, מידת הדין, מידת הרחמים, משולשים, מים
- נ - נעילת סנדל, נעילה, נוי סוכה, נטילת לולב, נענועים, ניסוך המים

-
- ס - סליחות, סימנים, סעודה מפסקת, סדר העבודה, ספר יונה, סוכה, סכך, ספר תורה
 - ע - עשרת ימי תשובה, עקידת יצחק, על חטא, עשור, עזאזל, עץ הדר, ערבות, עלייה לרגל
 - פ - פטם, פמוטים, פיוטים, פייס, פולחן, פלל, פיוס
 - צ - צום, צדיק, צידוק הדין, צדקה, צילתה מרובה מחמתה
 - ק - קידוש, קיטל, קלפי, קיקיון, קוהלת, קדיש, קורבן, קויטל
 - ר - ראש השנה, ראש דג, רחיצה, רוח מצויה, ריקודים
 - ש - שנה טובה, שופר, שבת שובה, שעירים, שלוש רגלים, שמחת בית השואבה, שמיני עצרת, שמחת תורה
 - ת - תשמישי קדושה, תקיעות, תשליך, תענית, תפילה זכה, תשובה, תפילת גשם, תורה

ב. שנת השמיטה

הקדמה

אחת לשבע שנים היהודי נמנע מלעבוד בשדהו, והארץ שובתת, בדיוק כשם שאחת לשבעה ימים הוא מפסיק את מלאכתו ושובת.

כמו בשבת יש גם בשביעית מלאכות האסורות מן התורה ומלאכות האסורות מדרבנן. מן התורה אסורות ארבע מלאכות בלבד: זריעה וזמירה, קצירה ובצירה. מדרבנן אסורות מלאכות נוספות שאינן הכרחיות לקיומו של הצמח או של העץ.

1. שבעה מי יזע?

המטרה: להדגיש את חשיבותו של המספר שבע ביהדות.

- כדאי לארגן את החניכים לישיבה במעגל ולבקש מהם לציין את חשיבותו של מספר שבע ביהדות.
- לחניכים צעירים יותר אפשר לתת רמזים כגון לכתוב "שם" על הלוח והם צריכים לגלות את המספר שבע הטמון בו: "יום השביעי", וכן בשאר הדוגמאות המפורטות כאן:

יום השביעי -	שבת
שנה השביעית -	שמיטה
שבעה ימים יושבים בסוכה -	ימי האסוף
שבעה ימים אוכלים מצות -	פסח
שבעת המינים -	ביכורי הארץ
שבעה שבועות -	ספירת העומר
שבע מצוות בני נח -	בן נח
שבע שמיטות -	שנת היובל
שבעה קנים למנורת המקדש -	מנורת האקדש
החודש השביעי -	תשרי

- לאחר סיום הפעולה, יש לבקש מהחניכים (עדיף בקבוצות קטנות) להכין ציור, פתגם, או פירסום מקורי המדגים את אחת המשמעויות של המושג.

לדוגמה:

- שולחן שבת, נרות, יין וחלות.
- ציור של שדה, וכלי העבודה מונחים במרוכז בקרן זווית ובעל השדה יושב בצד ולומד תורה.

2. האמיצה: אה' השמיטה?

מטרת הפעולה: להכיר את המושג שמיטה.

בני נוער עוברים ברחוב ורואים עץ תפוחים בחצר.

רמי: (כשראה את התפוחים העסיסיים הכריז) "בא לי לקטוף, אתם רוצים!"

ארי: האם זו לא גניבה?

רמי: לא, השנה היא שנת השמיטה!

לא ראיתם את השלט המודיע שבגלל שנת השמיטה בעל החצר הפקיר את פירותיו, אבל נוכל רק לקחת מה שאנו צריכים להיום ולא יותר.

גילי: מה זה בדיוק הפקר? מה זה שמיטה?

המדריכה פונה לחניכים: אולי תוכלו לעזור לה?

סיכום המדריכה, מדברי הרמב"ם

מצוות עשה, להשמיט כל מה שתוציא הארץ בשביעית, שנאמר: "והשביעית תשמיטה ונטשתה" (שמות כג, יא).

וכל הנועל כרמו, או סג [=גודר] שדהו בשביעית - ביטל מצוות עשה, וכן, אם אסף כל פירותיו לתוך ביתו. אלא יפקיר הכל, ויד הכל שווים בכל מקום, שנאמר: "ואכלו אביוני עמך" (שם). ויש לו להביא לתוך ביתו מעט, כדרך שמביאין מן ההפקר.

(רמב"ם, הלכות שמיטה וייבול, ד, כד)

מלאכות אסורות מן התורה בשנת השמיטה

מן התורה אסורות בשנת השמיטה מלאכות אלה:

א. הזריעה - "שדך לא תזרע" (ויקרא כה, ד)

ב. הזמירה - "וכרמך לא תזמור" (ויקרא כה, ד)

ג. הקצירה - "את ספיח קצירך לא תקצור" (ויקרא כה, ה)

ד. הבצירה - "ואת ענבי נזירך לא תבצור" (ויקרא כה, ה)

ה. החרישה - "בחריש ובקציר תשבות" (שמות לד, כא)

מלאכות אסורות מדרבנן

חז"ל אסרו כל עבודות שדה ואילן הבאות לשפר את הקרקע, הצמח או האילן. אבל התירו מספר עבודות כדי לשמור על קיום אילנות וצמחים ולהצילם מהשחתה וקלקול.

בטבלה הבאה נראה חלק מן העבודות מתי הן אסורות ומתי הן מותרות :

מותרות	אסורות	
אם הוא זקוק לאבנים ואין לו עניין בהשבת הקרקע - מותר לסקל	אסור לסקל קרקע העומדת לזריעה או לנטיעה	סיקול
	אסור לחרוש בין בשדה לבן (שדה דגנים וירקות) ובין בשדה אילן (שדה מטעי עצים)	חרישה
מותר לעדור - כשהעידור בא להציל את האילן מהשחתתו, או אם יש חשש שבהעדר העידור יתקלקלו פירותיו, על כן מותר לחפור לפעמים	אסור לעדור מסביב לאילן כשהעידור בא לשפר את האילן	עידור
אם הזיבול נחוץ לקיום העץ או הצמחים ויש חשש שבעלדיו ימותו או יתקלקלו פירותיהם - מותר לזבל	אסור לזבל את השדה כיון שהזיבול בא לשבח את הקרקע	זיבול
 איסור זריעה הוא רק בקרקע אבל מותר לגדל צמחים בתוך מים וכן מותר לזרוע תחת גג ובעציץ שאינו נקוב	אסור לזרוע כל מיני זרעים וירקות ולנטוע כל עץ	זריעה ונטיעה
שדה שלחין - שגידוליו זקוקים להשקאה נוספת למי הגשמים - מותר להשקות כדי לשמור על טיב האדמה ומותר להשקות פרחים ודשא לשם קיומם	שדה בעל - כלומר שדה שגידוליו מתספקים במי גשמים (כשדה חיטה ודגנים אחרים) - אין להשקותו בשנת השמיטה	השקאה
אם מטרת הזמירה איננה לתועלת האילן אלא שזקוקה לעצים - מותר, וכן אילנות הזקוקים לגיזום למען קיומם - מותר לגזום.	זמירה	זמירה

(על-פי "משואה" - על מצוות התלויות בארץ, ב"ס הממ"ד על שם חנה שפיצר ירושלים)

פעולה

הכנסת הפירות בסל המתאים.

הציוד הדרוש

- בריסטול ועליו מצויר עץ ועליו שני סלים ופירות שונים.
- סיכות נפתחות
- גומיות

מהלך הפעולה

על גבי הפירות רושמים פעולות שונות. בכל פרי שמים סיכה נפתחת וכן בכל סל על החניך למשוך את הגומיה לסל המתאים (מותר בשנת השמיטה, אסור בשנת השמיטה)

ספיחים

גידולי צמחים שגדלו מאליהם, מזרעים שנשרו בעונה קודמת. חכמים אסרו אכילתם מפני "עוברי עבירה" ו"סוחרי שביעית", היינו: שלא יהיו זורעים בשביעית בסתר, ויאמרו "ספיחים הם". הגידולים נאסרים בגרגרים - כאשר הגיעו לשליש גידולם (שזו היא להם "עונת המעשרות") ובירקות - לפי הלקיטה, אבל אם הם נבטו לפני ראש השנה, התירו הפוסקים.

קדושת פירות שביעית

פירות הגדלים בשביעית בארץ-ישראל, יש בהם קדושה שיש בה השלכות ומיגבלות שונות. חייבים להשתמש בהם בצורה הרגילה, אסור לסחור בהם, אסור לזלזל בהם (בזיונם). לדעת הרמב"ן מצווה לאכול אותם בקדושתם.

אוצר בית דין

ריכוז כל פירות השביעית על ידי בית הדין לשם חלוקתם שווה בשווה בין כל התושבים. חשוב שפירות שביעית, שהם הפקר לכול, ירוכזו ויחולקו לכלל הציבור בצורה מסודרת. לפיכך בית הדין ממנה שליחים לאסוף את פירות השביעית לאוצר בית דין כדי לחלקם לציבור. אף על פי שאסור ליחיד לקטוף ולאסוף פירות כבכל שנה אלא בשינוי, שליחי בית דין שמלקטים לצורכי ציבור יכולים ללקט ולאסוף הפירות כדרך כל השנים. בית דין אינו גובה תשלום עבור הפירות עצמם, שהרי הם אסורים בסחורה, אלא מקבל כסף כפי שוויים (ללא רווח) על מנת לשלם לעובדיו תמורת עבודתם.

על-פי שמיטה מא' עד ת', הרב יוחנן פריד, משרד החינוך, האגף לתרבות תורנית

2. סולמות או חבלים

מהלך המשחק: מנצח מי שמגיע ראשון למשבצת מס' 48.

- מתקדמים על ידי הטלת קוביה אחת.
- במספר משבצות ישנן כוכביות. הכוכבית פירושה שהשחקן נשאל על ידי היריב שאלה הקשורה לשמיטה, והנמצאת בכרטיסים.
- אם ענה נכון - ניצל מחבל ועולה בסולם.

42*	44	45	46	47*	48
37	38	39	40	41	42
31	32	33	34	35	36*
25	26*	27	28	29	30
19	20	21	22*	23	24
13	14	15	16	17	18
7	8	9	10	11	12*
1	2*	3	4	5*	6

3. טבלת האשחק

1. שאלה? פירות שביעית השלם "לאכלה" ולא... לֹס ולא לה	2. שאלה? חג החוזר על עצמו אחת ל- 50 שנה. שנת ה	3. שאלה? השלם: "מקץ שבע שנים....."	4. שאלה? האם מותר לבצע גיזום חיוני לעצים בשמיטה?
5. שאלה? אלו מלאכות מותרות מדרבנן בשנת השמיטה?	6. שאלה? האם מותר לסחוט תפוז בשנת השמיטה?	7. שאלה? מה המשותף לזריעה, זמירה, קצירה, בצירה?	8. שאלה? מדוע אסור לעשות ריבה מפירות שאינם מיועדים למטרה זו?
9. שאלה? מה שגדל בשדה בשביעית ללא חרישה וזריעה בשדה, נקרא	10. שאלה? האם גידולי השדה בשביעית הם קניין פרטי?	11. שאלה? איזו שנה מכונה "שבת"?	12. שאלה? השלם: "והשביעית תשמטנה....."
13. שאלה? השלם: "וכי תאמרו....."	14. שאלה? המומחה של שנת השמיטה בענייני עבודות אדמה נקרא.....	15. שאלה? האם איסור ספיחין חל על גידולי העץ?	16. שאלה? השלם: "והיתה שבת הארץ....."

1. תשובה: לסחורה / להפסד.	2. תשובה: יובל.	3. תשובה: תעשה שמיטה.	4. תשובה: כן, כיון שזו מלאכה מדרבנן לקיום האילן.
5. תשובה: מלאכות לקיום האילן או להשגת היבול הרגיל.	6. תשובה: כן, כי רגילים לעשות מיץ מתפוז.	7. תשובה: מלאכות האסורות מן התורה לכל הדעות.	8. תשובה: מותר להשתמש בפירות רק בדרך שימושם הרגילה, בשמיטה.
9. תשובה: 90 פ"ח.	10. תשובה: לא, הם הפקר.	11. תשובה: שנת השמיטה.	12. תשובה: ונטשתה.
13. תשובה: מה נאכל בשנה השביעית.	14. תשובה: אגרונום.	15. תשובה: לא.	16. תשובה: לכם לאכלה.

על פי "השמיטה" - חידודין לשנת השמיטה, בעריכת צבי שינובר ויצחק וייס, בהוצאת מופת

ג. אקטואליה ביהדות

ביקורת השלטון ביהדות

מטרות: ללמוד מקור יהודי שיש בו ביטוי לעיקרון ביקורת השלטון [=המלוכה] ולרסון עוצמתו.

חומרים נלווים: דף קומיקס "כרם נבות" מצולם כמספר הקבוצות בכיתה.

זמן מומלץ: 45 דקות.

מהלך הפעילות:

חלק ראשון - "כרם נבות"

אפשר לקיים את הפעילות בקבוצות או בזוגות.

החניכים לומדים את חלקו הראשון של סיפור כרם נבות באמצעות הדף "כרם נבות", ומתבקשים למלא את המשימות שבדף. המשימות עוסקות בכוחם העצום של המלך והמלכה, שהם השלטון.

החניכים יתבקשו לנסות למצוא דרכים כיצד אפשר להגן על האזרחים מפני עוצמת המלוכה.

חלק שני - איסוף במליאה וסיום הסיפור

החניכים יספרו על אלו דרכים חשבו ויסבירו אותן.

נקודות לדיון:

- למלך ולמלכה יש כוח רב;
- המלך יכול להשיג כמעט כל מה שהוא רוצה;
- קשה מאוד להתנגד למלך;
- האזרחים מפחדים מהמלך, ומי שמעזר להתנגד לו מסכן את נפשו.
- יש ליצור דרכים כדי להגביל את כוח השלטון.
- המדריכים יספרו את סוף הסיפור (על פי מלכים א, פרק כ"א):
- ה' שולח את אליהו הנביא לפגוש את אחאב בכרם נבות כדי להוכיח אותו:
- אליהו מוכיח את אחאב ואומר לו: "הרצחת, וגם ירשת!" (לא רק שגרמת למוותו של נבות המסכן, אתה עוד מעז לגזול את כרמו?!?)
- אליהו הנביא מספר לאחאב מה הם העונשים הקשים שצפויים לו ולאיובל אישתו על מעשיהם הנפשעים.
- תגובת אחאב לדברי אליהו: "ויהיה כשמע אחאב את הדברים האלה, ויקרע בגדיו, ושים שק על בשרו, ויצום; וישכב בשק, ויהלך אט".

חלק שלישי - השלמת היגדים

המדריכים יאמרו את חלקו הראשון של היגד כלשהו, והחניכים יתבקשו להשלים אותו. כל השלמה נכונה מזכה בשתי נקודות.

- בתקופה הקדומה... (למלך היה כוח רב, עולם, חצק)
- מי שהתנגד למלך... (סיכן את נפשו, נחשב מורד)
- תפקיד הנביא היה... (לבקר את המלך ולהוכיחו)
- המלך יודע שאם הוא יפגע בעם... (הנביא יוכיח אותו וי' יעניש אותו)
- כשהנביא מבקר את המלך... (העם מרגע)
- בימינו אין מלך אך יש... (שלטון, ממשלה, מדינה, ראש ממשלה, נשיא)
- לשלטון יש כוח רב... (הוא מנהל את המדינה)
- כדי שהאזרחים לא ייפגעו... (צריך לבקר את השלטון ולהתבונן)
- תפקיד התקשורת... (לבקר את מעשי השלטון ולפרסמם)

אפשר לשחק את משחק ההיגדים גם בצורה נוספת: המדריכים יכינו כרטיסים שעל כל אחד מהם חצי היגד, כל חניך יקבל כרטיס והחניכים יחפשו את בן זוגם כדי להשלים את ההיגדים.

סיכום

הרדיו, הטלוויזיה, האינטרנט והעיתונות הכתובה יכולים לפרסם את פעולות השלטון ואת פעולות זרועותיו השונות, ובכך לעורר דיונים ציבוריים על אודות תקינותם, ואף להביא למתיחת ביקורת עליהם בעת הצורך.

כֶּרֶם נְבוֹת (מעובד על פי מלכים א, פרק כ"א)

אחאב כועס ומספר לאיזבל אישונה את מה שאירח. איזבל אומרת לאחאב: "קום אכל-לחם, וישב לבך, אני אתן לך, את-כֶּרֶם נְבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי" סמוך עליי	נְבוֹת לֹא הִסְכִּים: "חֲלִילָה לִי מֶה, מִתֵּתִי אֶת-נַחֲלַת אֲבֹתֵי לִדִּי"	חִסְדָּה הַחֲדָחִיל כְּשֶׁהִסְלֵךְ אֶחָאָב בִּיקֶשׁ מִנְּבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי אֶת כֶּרְמוֹ: תִּנֶּה-לִּי אֶת-כֶּרְמִי וְיִהְיֶה-לִּי לֶגֶן-יָדַי, כִּי הוּא קָרוֹב אֵצֶל בֵּיתִי, וְאֶתְנֶה לְךָ תַּחְתִּיו, כֶּרֶם טוֹב מִמֶּנּוּ
עַד הִשְׁקָר מַעֲרִידִים נָגְדוּ: "אִנְחֵנו רֵאִינוּ אוֹתוֹ מְקַלְלֵנוּ" בִּאֵמַת, שִׁמְעֵנוּ בְּמֹו אִיזִבֵּלֵנוּ"	בֵּית הָדִין מִזְמִין אֶת נְבוֹת לִדִּין: "אֵתָּה מִרְאֵשׁם שֶׁקִּילְתָּ אֶת הַזֶּה" "אֵיזֵן קִילְתִּיו מֶה פִּתְאוֹם זֶה אִפִּילוֹ לֹא עָלָה בְּדַעְתִּי"	איזבל מַעֲלִילָה עַל נְבוֹת וְסוֹעֶגֶת שֶׁקִּילָה אֶת הַמַּלְאָכִים. הִיא מִבְקֶשֶׁת מִשְׁנֵי אֲנָשִׁים רַשָּׁעִים: "תִּגִּידוּ שֶׁמִּטְעַתֶּם שְׁנֵי נְבוֹת קִילָה אֶת הַזֶּה הֵרִיז אֶת-אִימֹר מְפֹרֶשׁ מִן-תּוֹרָה, וְכִכָּה נֹכַח לְהִיפְסֵר מִמֶּנּוּ וְלִקְחַת אֶת כֶּרְמוֹ הַיִּפְהוּ"
מִשִּׁימֹו: נְבוֹת הִסְתַּכֵּן בְּנִפְשׁוֹ בְּכֶךְ שִׁסְרִיב לִמְכֹּר אֶת כֶּרְמוֹ לֶאֱחָאָב. הָאֵם לִרְעֻתָּם לִנְבוֹת הִיחִתָּה דֹרֶךְ לְהִסְלֵט בִּדְרִישַׁת הַסֵּלֶךְ נִבְלִי לְהִיפְנֹו? נִסָּר לִמְצוֹחַ פְּחֻרְמוֹת כִּיכָד לְהֵגֵן עַל נַחְתִּי הַמְּלוּכָה מִמֶּנּוּ כֹחַח.	איזבל מִנֶּה לֶאֱחָאָב: "קֹם רֵשׁ אֶת-כֶּרֶם נְבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי וְיִקֶּם אֶחָאָב לְרֵחַת אֶל-כֶּרֶם נְבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי לְרִשְׁתּוֹ"	שְׁמֹנִי בֵּית הָדִין מוֹסִיקִים שְׂדֵיט מוֹת בְּמַסְקִילָה. נְבוֹת נִסְקָל וּמָת. הַבֵּל שֶׁקָּרוֹ לֹא עֲשִׂיתִי שֹׁם דְּבַר רְעִי

מתוך ערכת תקשורת שהופקה על ידי "יסודות", המרכז לליבון ענייני תורה ומדינה, 02-6715950

א. חידון בענייני דיומא

1. מה היה הכינוי של הרב הצבאי דאז?
2. מה היה גיל הגיוס בצבא ישראל בימי קדם?
3. מה הייתה קריאתו של כהן משוח מלחמה המשמשת כקריאה לדגל מחד גיסא ועידוד העם מאידך גיסא?
4. מהו הפסוק בתורה המגדיר את קדושת המחנה שכמוהו בקדושת המקדש?
5. כרגיל, מתוארים במקרא ירידת הגשם או הטל, שכן הם יורדים מן השמים. היכן מתואר במקרא שהטל כאילו עולה?
6. היכן (במשל) מצווה אדם על השמים לבל ימטירו מטר?
7. איזה אדם מסוים נוסף למשה (דברים לב, ב) ממשיך את דבריו למטר?
8. מאיזה כתוב למדו חכמים ששאיבת המים לניסוך על גבי המזבח בחג צריכה להיות בשמחה? (שיר מפורסם)
9. במשנה במסכת סוכה נאמר ולמנסך אומר לו "הגבה ירך", לשם מה?
10. שמחת בית השואבה פעמים חמישה ופעמים שישה, הכיצד?
11. המשנה מספרת על חיבוט הערבות כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, אלא שהיו מלקטין אותן מהערב ומניחין אותן בגיגיות של זהב, לשם מה הניחן בגיגיות?
12. מתי חגגו את חג הסוכות לשבועיים ומה הייתה הסיבה לכך?
13. באיזו תקופה חגגו את חג הסוכות בשמחה גדולה מאוד?
14. איזו מצווה יש לקיים במוצאי חג הסוכות והיכן מסופר במקרא קיום מצווה זו.
15. במקרא, נוסף לויקרא כג, מ נזכרים "ערבי נחל" אצל תשובת ה' לאחד מניסויי השטן – היכן?
16. מהו "שיר של יום" הנאמר בשמיני עצרת, האם יכול הוא גם להשתנות?
17. שתי פעמים הזכירו בקשר לקריאת וזאת הברכה בשמיני עצרת, מהם?
18. מהו הטעם פותחים באותו יום בפרשת בראשית.
19. בתלמוד נאמר: שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורין אותן, אלו הם הפסוקים ובמה נשתנו שמונה פסוקים אלה שבתורה?
20. בברכת הגשם אנו מבקשים "ותן טל ומטר" היכן במקרא מופיע הצירוף של "טל ומטר".

ב. תשבץ בענייני דיומא

התשבץ שלפניך מחולק לארבע שורות. כל אחת בת שלוש משבצות. מלא את המשבצת הראשונה (לפי ההגדרה של התשובה למס' 2. את האות שהורדת הכנס לעיגול שבצד הימני של השורה. כך תעשה גם במס' 3, אלא שאת האות תכניס הפעם לעיגול בצד שמאל. מילוי ארבע השורות יתן לך בשתי שורות העיגולים מלמעלה למטה שני עצמים הקשורים בחג הסוכות.

○	3	2	1	○
○	6	5	4	○
○	9	8	7	○
○	12	11	10	○

הגדרות:

(1 עיר בנחלת נפתלי. 2 אל בבלי. 3 אות. 4 תופסת מקום מרכזי בשמיני עצרת. 5 "למען ספות ה...". 6 מקום גבוה. 7 עיר בגלעד ליד מחניים. 8 מושג הלכתי הקשור גם בהלכות הסוכה. 9 דוד הרגו בבואו לתקוף את העדר. 10 החר המקולל. 11 ממלכי אדום. 21 החלק התחתון של הלחי.

(יוגרל פרס בין הפותרים נכונה את התשבץ).

תיפזורת - ממונחי שנת השמיטה

בתיפזורת שלפניכם מסתתרים מושגים הקשורים לשנת השמיטה. המילים יכולות להירשם בכל כיוון. למעלה, למטה, ימינה, שמאלה ובאלכסון:

א	ה	ר	י	צ	ק	ת	א	נ	ל	י	א	י	מ	ק	ו	א
ג	ש	ת	ש	ב	א	ד	ו	ש	ת	ו	ג	ז	מ	י	ר	ה
נ	מ	ת	ת	ג	י	א	ו	ר	א	ג	ב	ש	א	א	נ	ר
נ	י	ג	י	ש	ס	ע	א	ש	ש	ד	ת	ז	ד	ת	י	י
י	ט	נ	ס	ע	פ	א	ו	ג	ת	ע	נ	ש	ו	א	ח	כ
ד	ת	ש	א	ת	י	ש	ר	ר	א	ש	מ	ז	נ	ר	י	מ
ת	כ	א	י	ר	א	ב	ש	מ	ש	א	ב	ר	ר	נ	פ	ר
י	ס	ר	ה	א	ג	ת	ש	א	ש	ב	ת	י	ו	י	ס	ת
ב	פ	נ	ר	פ	א	ש	נ	י	נ	ס	י	א	ע	ע	ע	י
ר	י	ו	י	ש	ק	ד	ת	י	מ	א	ש	ע	ת	י	י	ה
צ	מ	נ	צ	נ	ס	ר	ר	ש	י	ד	נ	ס	י	ת	ת	ב
ו	א	א	ב	ק	ש	ב	י	ע	י	ת	ש	א	י	ת	נ	א
א	כ	י	ל	ת	פ	י	ר	ו	ת	ש	ב	י	ע	י	ת	ת

כדי לקבל את המילה הנכונה יש לענות על השאלות הבאות:

- כיצד נקראים פירות הנסחרים בשנת השמיטה? " _____ לא ישא אדם" (תוספתא עבודה זרה פרק א, ג).
 - מהי התקנה שהנהיגו חכמים כדי לחלק את פירות השביעית בשווה לכל אדם? _____ (תוספתא שביעית פרק ח, א).
 - להקים את האילן. מלאכות הדרושות לחיי האילנות המותרות בדרך כלל בשביעית _____ (הביטוי בארמית).
 - מהי מצווה עשה של הנאה המיוחדת לפי הרמב"ם בשנת השמיטה? _____ (משנה תורה להרמב"ם הלכות שמיטה ויובל - פרק ה).
 - פעמיים בשבע שנות השמיטה חובה להפריש תרומות ומעשרות לכהן, ללוי ולעני _____ (מעשה שני ה, ח).
 - מצווה להפקיר פירות וירקות כדי שכל אדם יוכל לקחת מהם לביתו. כיצד נקראת המצווה? _____ (שביעית ז א).
 - הכסף שמקבלים תמורת מכירת פירות בשנת השמיטה נקרא: " _____ " (סוכה מא).
 - מכירה של אדמות לנוכרי כדי לאפשר לעבד שדות אלו בשנת השמיטה. נקרא: _____
 - המצווה שבעל-שדה חייב לתת לכל יהודי בשנת השמיטה להיכנס לשדה ולאסוף פירות ולשימוש אישי.
 - ר' ינאי התיר עבודת שדה בשמיטה בגלל המיסים שהטילו השלטונות הרומאים בארץ. כיצד נקראים מיסים אלו? "ומאי נינהו _____" (סנהדרין כו.) (המושג עדיין קיים בחיי היום יום).
 - לפי דין התורה מותר לאכול בשנת השמיטה ירקות או קטניות שצמחו בשדות בלי שזרעו אותם. חכמים אסרו. כיצד נקרא האיסור? איסור _____ (מנחות ה:).
 - בי. כיצד נקראת התקנה של הלל הזקן המבטלת את השמטת החובות בשביעית? " _____ המוקדם כשר" (שביעית י ה).
 - ג. אחת ממצוות השמיטה היא שכל חוב שהגיע זמנו להיפרע לפני סוף השמיטה והוא טרם נפרע, אין צורך לפרוע אותו. כיצד נקראת המצווה? "ואחת _____ בזמן" (מועד קטן ב:).
 - יד. מהם ארבעת המלאכות האסורות בשביעית מהתורה? _____
- אתם מוזמנים לבקר באתר של עוזי קייש ולצפות בחידות ותיפזורות נוספות: www.tashbetz.8m.com
- חברת תשבצים ותפזורות בנושא ייחודי ניתן לקבל בפנייה למחבר עוזי קייש ת"ד 1810, רחובות 76100, טל' 08-9456080
- פתרונות בסוף הגיליון

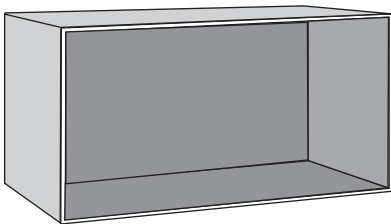

ראש השנה / מאת מלכה אהרונסון

"ושמחת בחגך ודהיית אך שמח"

1. ארון הקודש בבית הכנסת שלי (תלת-ממדי)

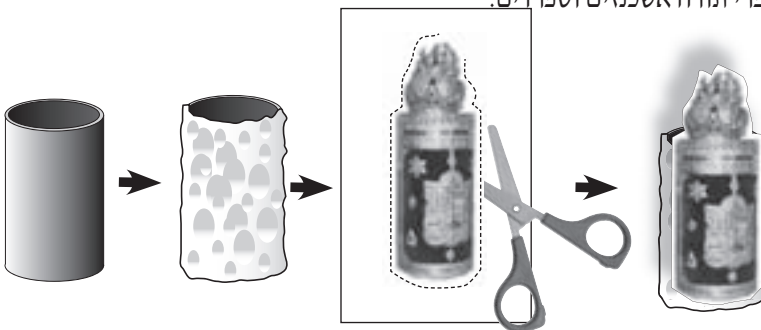
החומרים:

- קופסת נעליים או כל קופסה אחרת בגודל קופסת נעליים.
- גלילי נייר טואלט.
- נייר בריסטול בגודל הפתח של הקופסה.
- נייר כסף.
- ניירות מבריקים.
- צבעים.
- מספריים.
- חוט.
- חתיכת בד בגודל פתח הקופסה שנבחרה.

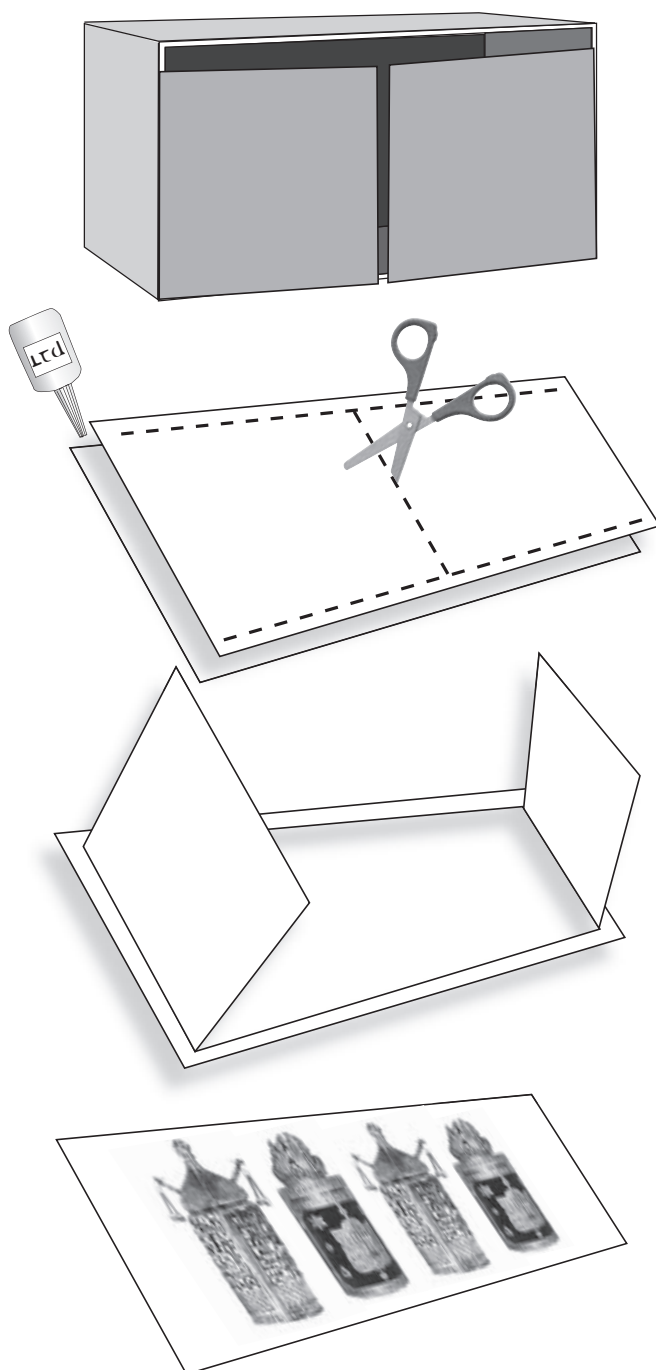
אופן ההכנה:

- יש לעטוף את הקופסה - בפנים בנייר כסף או נייר חום או לצבוע בפנים בצבע עץ.
- בוחרים ספרי תורה מהתמונות המצ"ב (אפשרי להגדיל את התמונות) וגוזרים.
- עוטפים את הגליל בנייר מבריק עליו מדביקים את תמונות ספרי התורה שנבחרו.
- ניתן להפריד בין ספרי תורה אשכנזים וספרדים.

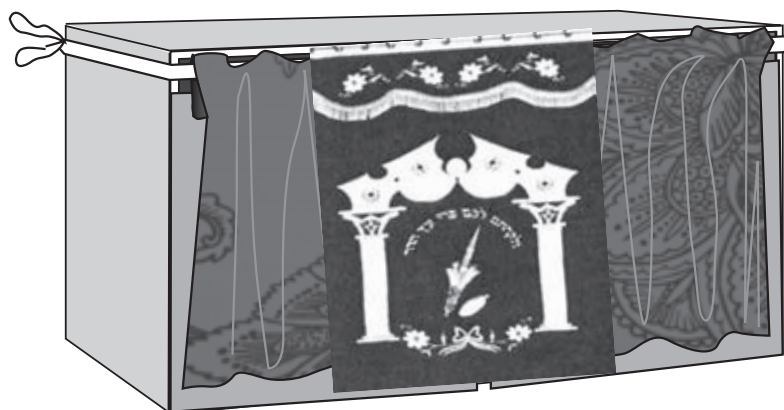
דלתות ארון הקודש

- מכינים דלתות לארון הקודש מבריסטול ומקשטים אותן (כדאי להיעזר בתמונות המצורפות בהגדלה).

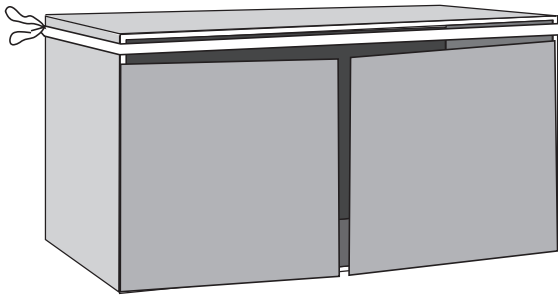
פרוכת

- מגדילים את התמונות המצ"ב ומדביקים על בד.
- מקפלים למעלה ומדביקים על החוט, דבר שמאפשר לפתוח ולסגור את הפרוכת.
- **אפשרות נוספת:** לקשט בהשראת התמונות.
- החניך יכול להקדיש את הפרוכת בהקדשה אישית לעילוי נשמתו של אחד מבני המשפחה שנפטר, או לעילוי נשמות חיילי צה"ל שנפלו.
- אפשר להוסיף על ספרי התורה כתר תורה עשוי מחמרה, החניכים הבוגרים יכולים לקשט למטה ברפיה.
- הקישוטים תלויים בגיל וביכולות החניכים.

2. ארון קודש (דו-ממדי)

החומרים:

- 2 חתיכות בריסטול בגודל 25/40 (אפשרי יותר גדול).
- דבק.
- מספרים.
- צבעים.

אופן ההכנה:

- לוקחים גיליון אחד, מדביקים עליו תמונה של ארון קודש או פרוכת מהתמונות המצורפות (בהגדלה).

כיצד פותחים את ארון הקודש

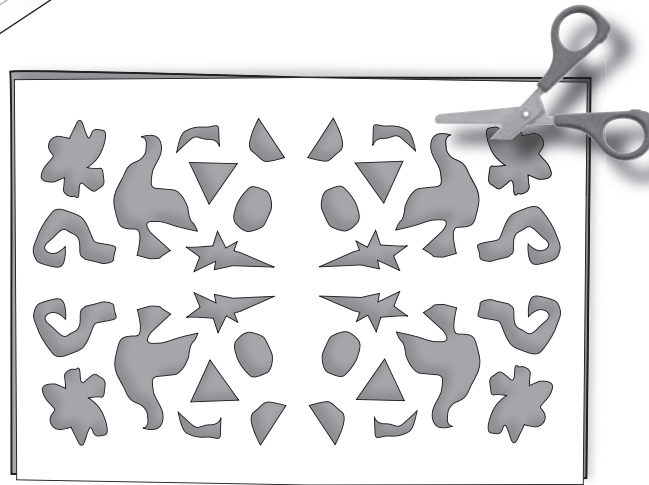
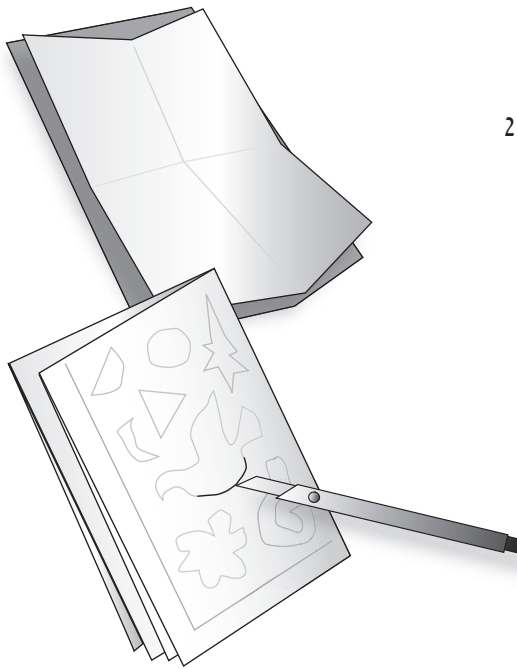
- משאירים מסגרת של 1 ס"מ מסביב לגיליון.
 - גוזרים בקו למעלה למטה באמצע.
 - פותחים את הדלתות. את המסגרת מדביקים על הגיליון השני.
 - בפנים מדביקים את ספרי התורה.
- לחניכים הבוגרים אפשר להוסיף כתר תורה מחמרה.
- הערה:** עבודה זו יכולה לשמש לחודש אלול, לראש השנה, יום כיפור ולקישוט הסוכה.

3. ארון קודש / פרוכת ממיגזרות נייר

החומרים:

- 2 גיליונות נייר בגדלים שווים - אפשרי 25/40
- גיליון אחד לבן
- גיליון אחד צבעוני (רצוי צבע כהה)
- מספרים
- סכין יפנית, דבק, מצע קשיח לעבוד עליו.

אופן ההכנה:

- על הנייר הלבן מסמנים מסגרת של 1-1.5 ס"מ סביב הנייר - מסגרת זו נשארת ריקה כדי להדביק אותה על הנייר הצבעוני.
- מקפלים את הנייר ל-4 - פעם לרוחב ופעם לאורך ומקבלים מלבן.
- מציירים עליו קישוטים משולשים, מעוינים, עגולים וכו' כשהעיקרון הוא להשאיר רווח של כ-1 ס"מ בין קישוט לקישוט.
- יש להעמיד את הדף המקופל ל-4 והמצייר על מצע קשיח כמו עץ ולהוציא את כל התוכן של הקישוט עם סכין יפנית כך שנקבל מיגזרת נייר.
- יש להדביק את המסגרת על הגיליון הצבעוני ולפתוח את הדלתות.

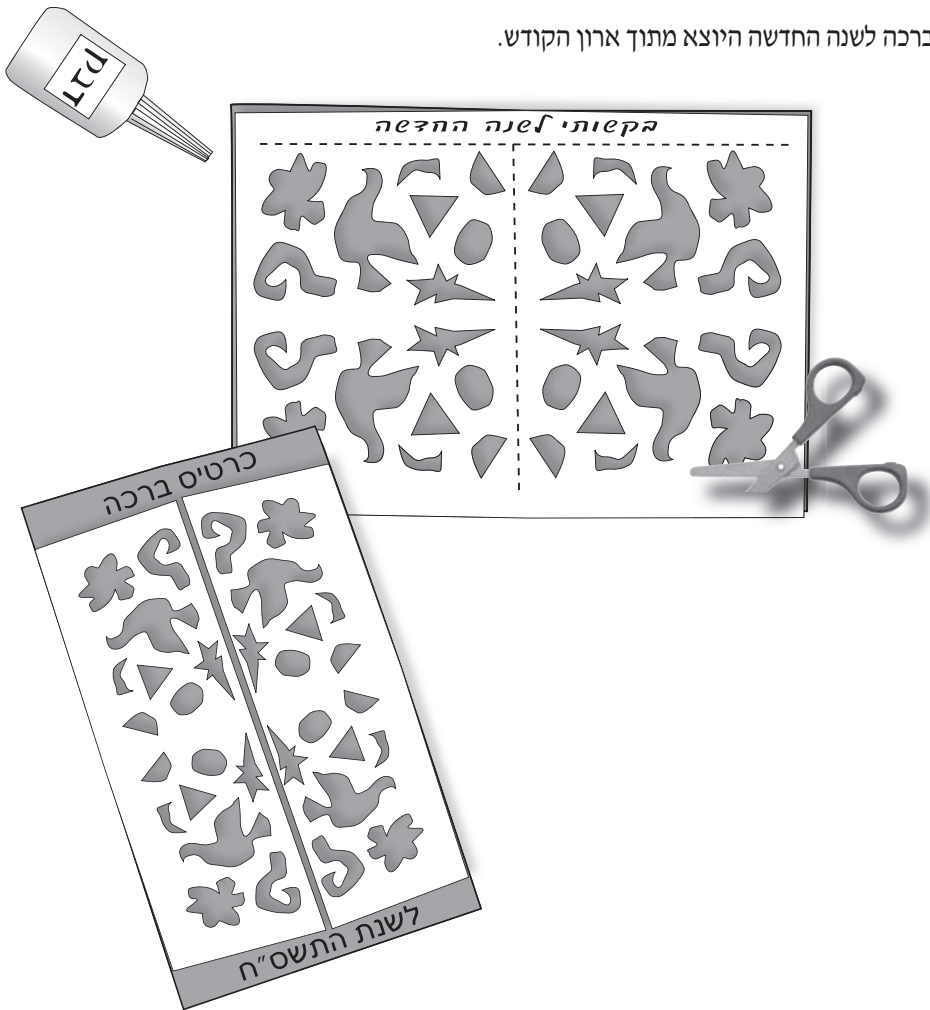
אפשרויות לשימוש במיגזרת

להכין פתקים עם בקשות לעמי, לארצי, למשפחתי ולעצמי.

להדביק אותם בפנים

להכניס לתוכם ספרי תורה

כרטיס ברכה לשנה החדשה היוצא מתוך ארון הקודש.

4. יומן סיכום השנה ותזכורות

הכנת כרטיסים שבהם נרשום או נצייר אלו מעשים עשינו השנה ואילו מעשים אנו רוצים לקבל על עצמנו בשנה החדשה, כמובן שהיומן הוא לשימוש הבלעדי של החניך.

החומרים:

- כרטיס ב-3 צבעים בגודל הרצוי לחניך.
- סרט, מדבקות, צבעים זוהרים.
- אפשרי כרטיסים בגודל 5/10 ס"מ.

אופן ההכנה:

- החניך רושם או מצייר לפי בחירתו
- צבע ראשון - אלו מעשים טובים עשיתי השנה.
- צבע שני - מה עשיתי ואני רוצה להמשיך.
- צבע שלישי - אלו מעשים אני רוצה לקבל על עצמי.
- את הכול הוא מאגד למחברת, קושר בסרט, מכין כריכה ומקשט אותה.

לעודד ולהכין את הילד שיקבל על עצמו:

- א. דבר שבאמת הוא יכול לעמוד בו / לא קשה מדי.
- ב. לא יותר ממעשה אחד, מקסימום שניים כדי שהמשימה תהיה אמיתית ואפשרית.

5. יום כיפור - נר זיכרון

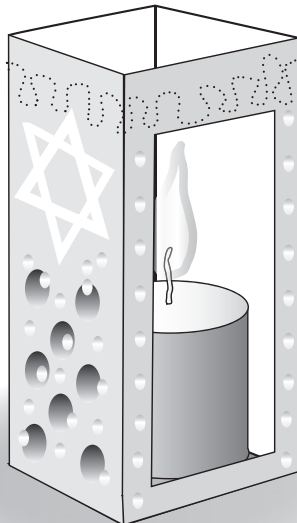
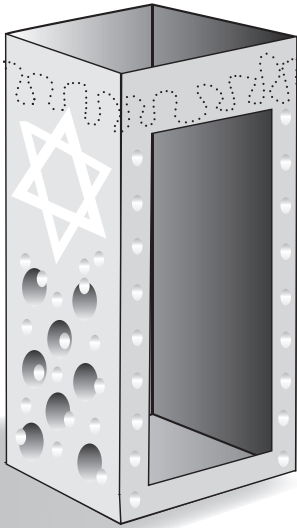
מי מאיתנו לא מדליק נר זיכרון ליום הכיפורים ומדוע שלא נקדיש מחשבה להדר אותו.

החומרים:

- קופסת קרטון ריקה של מיץ או חלב מאורז.
- נייר כסף עבה.
- ניירות צבעוניים.
- מדבקות.
- נר זיכרון.

אופן ההכנה:

- לפתוח פתח בקופסת הקרטון ולהשאיר שוליים של 1 ס"מ לערך מסביב לקופסה ולהוריד את הפתח העליון.
- לצפות מבפנים ומבחוץ את הקופסה בנייר כסף עבה (מסיבות בטיחות - כדי להגן על הקופסה מהחימום של הנר ובנוסף זה מפיץ את האור בתוך הקופסה).
- לקשט מבחוץ על נייר הכסף את הקופסה בצבעים, ניירות צבעוניים ומדבקות וכו'.
- לבסוף להכניס את נר הזיכרון פנימה, כמובן שהנר בתוך קופסת מתכת (לא להכניס נר רגיל!)

חומר אור-קולי

א. הימים הנוראים

סרטי וידיאו (המצויים במרכזייה הפדגוגית התורנית)

הסליחה - (יסודי - חט"ב) - 506, 478 - סיפורו של ר' אלעזר בן שמעון שהעליב אדם מכוער ולאחר שזה לא סלח לו בקלות קבע את האימרה הידועה "לעולם יהיה אדם רך כקנה ואל יהיה קשה כארז". בסיפור דומה מתנסים ילדים בחוג לדרמה כאשר המדריך מעליב את אחד הילדים.

הצדיק הכפרי - (יסודי) - 612 - סרט מצוייר. סיפור הידוע של ילד שלא ידע להתפלל וְשָׁרַק באמצע תפילת יום הכיפורים....

חגי ישראל - (חט"ב) - 199 (ר) - דובר רוסית.

חגי תשרי - (יסודי) - 181 (כ.ר.) - מורכב מהסרטים לשמוע קול שופר, אושפיזין, יום תרועה ותוכנית פרפר נחמד.

חגים ומצוות (חט"ב +) - **שבת, כשרות, חנוכה, שופר, מזוזות, תפילין** - 193 (ר) (דובר רוסית).

יום תרועה - (יסודי) 22 (כ.ר.), 172, 181 (כ.ר.), 506, 612 - ראש השנה, תקיעת שופר ומשמעותה.

יונה הנביא - (הגיל הרך) 175 - הסיפור התנכ"י בתיאטרון בובות.

יונה הנביא - (יסודי) 627 - סרט מצוייר. סיפור שליחותו של הנביא בנינוה (לא על פי המסורת).

לשמוע קול שופר - (יסודי, חט"ב) 23 (כ.ר.), 181 (כ.ר.), 506, 612 - מצוות השופר בראש השנה - גדריה, הלכותיה ומשמעויותיה.

סליחות בנוסח ספרד - 366 - צולם בבית-הכנסת "שערי תורה" בשכונת ארמון הנציב.

במוצאי יום כיפור - (חט"ב ועל-יסודי) - 713 - שירי מקהלה, זמר וסיפורים של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב.

יום הכיפורים - (על-יסודי) - 714 - דיון בהשתתפות פרופ' שלום רוזנברג, המורה לספרות אריאל הירשפלד, הסופרת הבימאית מיכל גוברין, בהנחיית ירון לונדון.

מבראשית - 813 - שיעורו של הרב מרדכי אלון בנושא ראש השנה.

מבראשית - 832 - שיעורו של הרב מרדכי אלון בנושאי ראש השנה ועשרת ימי תשובה.

שבעים פנים לראש השנה - 813 - בהשתתפות פרופ' שלום רוזנברג, אריאל הירשפלד ומיכל גוברין.

ונתנה תוקף - 810 - דין וחשבון בקיבוץ בית השיטה בעיקבות מלחמת יום הכיפורים.

חגי תשרי - 880 (מסידרת פרפר נחמד) (יסודי).

חגי תשרי - שנה טובה - 885 (מסידרת פרפר נחמד) (יסודי).

מבראשית - 896 - שיעורו של הרב מרדכי אֶלון בנושא ראש השנה ועשרת ימי תשובה.

תערוכת חגי חודש תשרי באומנות ובהווי העדות - 938 - בהפקת שאול גולדפרב ז"ל.

קישורים לאתרים ברשת לחגי תשרי

מקורות על ראש השנה:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/MekorotNose/moadim/RoshHashanah.htm>

מקורות על סוכות:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/MekorotNose/moadim/Sukkot.htm>

קישורים לאתרים אחרים בנושאי חגי תשרי:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/HaverimLareshet/ChageyIsrael/ChageiTishrei.htm>

קלטות קול (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

2015 - חרטה.

2043 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי בבל.

2081 - השופר / הימים הנוראים.

2203 - עת שערי רצון - פיוטים (רננות).

2204 - עת שערי רצון - תפילה (רננות).

2208 - מחזור סלוניקי - ימים נוראים.

2244 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי כורדיסטאן.

2245 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי מרוקו.

2246 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח ספרדי ירושלמי.

2247 - עת שערי רצון - תפילת הימים הנוראים בנוסח יהודי תורכיה.

2248 - פתח לנו שער - נוסח תפילת הימים הנוראים.

2262 - מראה כהן (ת"ת נחלה) תיאור עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים.

2263 - ימים נוראים במלל ובניגון.

2267 - מאתיופיה לישראל - מסורת חגי ישראל (מארז), בהוצאת הסוכנות היהודית, המחלקה לעלייה וקליטה.

2278 - פיוטי ראש השנה (יהודי לוב).

2289 - בואו נשיר בחגי תשרי.

2355 - אלול - שלושה ספרים נפתחים בראש השנה - ביאור עניין - הרב אליהו דרמר.

2473 - אלול - תפילה ותחנונים ולא קבע - התוצאה וניחם על הרעה - הרב אליהו דרמר.

2475 - ראש השנה - וכתבנו בראש השנה מהו? ביאור - הרב אליהו דרמר.

2476 - אלול - עבירה עקרה היא, מצווה שקולה לפרי - ביאור לעבירה וגמול - למצווה תשלום - הרב אליהו דרמר.

2477 - עשרת ימי תשובה - המשותף בין המוח והלב - הרב אליהו דרמר.

שקופיות (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- הימים הנוראים בקהילות ישראל (זאב רדובן) - (3001)
- ימים נוראים (שקופיות - קלטת ברוסית) - (3002)

ב. חג הסוכות ושמיני עצרת

- דגם לגזירה - בניית סוכה

סרטי וידיאו (המצויים במרכזייה הפדגוגית התורנית)

אגודה אחת - 150 - (חט"ב - על-יסודי) - הלכות ארבעת המינים לפי מנהגי העדות השונות על רקע גידולם בטבע ובנופי ארץ-ישראל.

אושפיזין (יסודי) - 22 (כ.ר.), 172, 181 (כ.ר.) - כיצד בונים סוכה כשרה.

אושפיזין (חט"ב) - 1188 - משה ומלי זוג בעלי תשובה מתקשים להסתדר, אין להם ילדים. בערב סוכות זוכה הזוג בסוכה ובמינים מהודרים.

בסוכות תשבו (יסודי - חט"ב) - 23 - דיני הסוכה.

חגי ישראל (חט"ב) - 199 (ר) דובר רוסית.

חגים ומועדים ומצוות בין אדם לחברו (חט"ב - על-יסודי) 233.

שלוש רגלים - (יסודי) 250 (ר) דובר רוסית

בין כיפור לסוכות - (חט"ב) - 627 - עם הרב הראשי לישראל, הרב לאו שליט"א.

סוכות - (על-יסודי) 680 (כ.ר.) (אנגלית, כיתוביות ברוסית) - קבוצות תלמידים מכינה סרט על דיני סוכות ומנהגיו.

האתרוג (יסודי) - 635 - סיפור לסוכות על שמחה שבלב מעובד על פי סיפור של שלום עליכם (גשר).

מבראשית - 896 - שיעוריו של הרב מרדכי אֶלון בנושא סוכות.

תערוכת חגי חודש תשרי באומנות ובהווי העדות - 938.

שקופיות (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- סוכות - 3003 - יצחק גנוט (קלטת ברוסית).
- סוכות - 3004 - יצחק גנוט.
- סוכות - 3005 - שמחת תורה בקהילות ישראל (זאב רדובן).

קלטות קול (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- 2260 - סוכת שלום - (ת"ת נחלה) תיאור חג הסוכות בזמן בית המקדש.
- 2375 - הגדר בשמחת החג - הרב אליהו דרמר - מכון הרב פרנק - רמות.
- 2376 - סוכות נעוץ ביעקב אבינו - הרב אליהו דרמר - מכון הרב פרנק - רמות.
- 2404 - סוכות ושמחת תורה במלל ובניגון - ברוסית.
- 2424 - סוכות תשס"א - הרב אלישע וישליצקי (אל-עמי).
- 2469 - שמיני עצרת - חיובה בשמחה - הרב אליהו דרמר.
- 2470 - סוכות - למען ידעו, פסח למען תזכור - הרב אליהו דרמר.
- 2486 - חג הסוכות - שיעורו של הרב מרדכי אלון.

תוספת לקטלוג

ניתן לצפות בקטלוג ובתוספת לקטלוג של המרפ"ד התורני באתר האגף לתרבות תורנית :

[http://cms.education.gov.il/education cms/units/toranit](http://cms.education.gov.il/education%20cms/units/toranit)

פתרונות לתשבץ אלול-תשרי

ע		ק	ל	מ	ע		ה	ק	ע	מ		צ
ח	נ		ב	י	ת	ש	מ	א	י		ש	ד
	ב	ג		ד	ר		ק	ו		מ	ח	
א	ו	ר	י	ה		ת		מ	ת	ח	ד	ש
ו		ש	מ		ז	מ	נ		ג	נ		מ
צ	ר	י		ח	ב		ד	ג		י	ח	י
ר		מ	ז	ב	ח	א	ב	נ	י	מ		ט
ב	ז		ד	ו		ב		ו	ו		מ	ת
י	ה	ב		ש	ע	ט	נ	ז		ל	ת	כ
ת	ו	ד	ה		ש	י	ת		א	ו	נ	ס
ד	י	ו		ת	ר	ח	י	ש		ר	ע	פ
י		ל	פ	ו	ת		ק	ו	צ	י		י
נ	ב	ח	ר	ת		נ		כ	ל	א	י	מ
	צ		ש	ב	ת	ה	א	ר	צ		ת	
ז	י	ק	ה		א	ד	ו		ח	י	ר	מ
ה	ר	ב		ד	ב	ר	י	מ		ק	ו	ק

פתרונות לחידון ענייני דיומא

1. כהן משוח מלחמה.
2. מבן עשרים שנה ומעלה. עד שישים שנה (ראה מסכת בבא בתרא קיז: תוס' ד"ה מכאן ומכאן).
3. שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם כי ה' אלוהיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם (דברים כ ג: ד).
4. והיה מחניך קדוש ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ כי ה' אלוהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה לך ערות דבר (דברים כג: יג-טו).
5. בפרשת המן כתוב "ותעל שכבת הטל" (שמות טז: יד).
6. "ועל העבים אצוה מהמטיר עליו מטר" (ישעיה ה: ו).
7. איוב כט, כג, כד - "אחרי דברי לא ישנו ועלימו תטף מלתי".
8. "ושאבתם מים בששון" (מסכת סוכה מח:).
9. שנראה שתתן המים בספל לפי שצדוקים אין מודים בניסוך המים (רש"י).

10. חל יום טוב ראשון באחד מימי החול - חמישה ימים חל בשבת - שישה ימים (אין שמחת בית השואבה דוחה לא את השבת ולא את היום טוב).
11. כדי שלא יכמשו (מסכת סוכה מה:).
12. בימי שלמה (מלכים א ח:סה; דברי הימים ב ז:ט).
13. בימי שיבת ציון (נחמיה ח:יז).
14. הקהל (דברים לא:י).
15. איוב מ:כב "יסכהו צאלים צללו יסבוהו ערבי נחל".
16. "למנצח על השמינית" אומרים בשמיני עצרת ואם חל בשבת יאמרו "מזמור שיר ליום השבת".
17. כדי לסמוך שמחת התורה שזכו לסיימה לשמחת החג שכן נכפלה שמחה במקרא בשמיני עצרת לפי ששמחתה מרובה. (ב) כדי להסמך ברכת המלך לברכת משה שביום טוב אחרון היתה ברכת המלך שלמה.
18. כדי שלא יהיה פתחון פה לשטן לקטרג ולומר "כבר סיימוהו ואינם רוצים לקרוא עוד. (ב) כמו שזכינו בסיימה כך נזכה בתחילתה.
19. או שיהושע כתב פסוקים אלה או שמושה כתבם בדמע (מחלוקת תנאים).
20. א. אל טל ואל מטר עליכם (שמואל ב א:כא).
ב. אם יהיה השנים האלה טל ומטר (מלכים א יז:א).

פתרונות לתפזורת מונחי שנת השמיטה

- א. אבק שביעית
- ב. אוצר בית דין
- ג. אוקמי אילנא
- ד. אכילת פירות שביעית
- ה. ביעור מעשרות
- ו. ביעור שביעית
- ז. דמי שביעית
- ח. היתר מכירה
- ט. הפקר
- י. ארנונא
- יא. ספיחין
- יב. פרוזבול
- יג. שמיטת כספים
- יד. זריעה, זמירה, קצירה, בצירה

